

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Διδάσκων : Δημήτριος Κ. Ξενάκης

Βοηθοί: Ηλίας Σ. Παππάς, Κωνσταντίνος Ι. Παπαδάκης

Σημειώσεις του μαθήματος *Πολιτική Επιστήμη IV: Εξωτερική Πολιτική, Γεωοικονομία και Ασφάλεια*

Ελληνοτουρκικές Σχέσεις και θαλάσσιες ζώνες (Α.Ο.Ζ., Υφαλοκρηπίδα, αιγιαλίτιδα ζώνη, συνορεύουσα ζώνη)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ ΜΕΡΟΣ :Ελληνοτουρκικές σχέσεις , Ιστορική αναδρομή και αναφορά προβλημάτων ανάμεσα στις δυο πλευρές με έμφαση στο Αιγαίο

1.1 Εισαγωγή	3
1.2 Η Συνθήκη της Λωζάννης και η απαρχή των διεκδικήσεων στο Αιγαίο.....	7
1.3 Κύπρος : Το χρονικό μέχρι το 1974 , η εισβολή και οι συνέπειες στο Αιγαίο.....	9
1.4 1995 CASUS BELLI 12 Ναυτικά Μίλια.....	14
1.5 IMIA 1996(Γκρίζες Ζώνες) διένεξη για υφαλοκρηπίδα – ΑΟΖ.....	16
1.5.1. Το χρονικό της Κρίσης των Ιμίων και η συμφωνία της Μαδρίτης.....	16
1.5.2. Οι συνέπειες της Κρίσης των Ιμίων , η εμφάνιση των Γκρίζων Ζωνών.....	23

Β΄ ΜΕΡΟΣ :Αιγιαλίτιδα Ζώνη - Συνορεύουσα Ζώνη – Υφαλοκρηπίδα - ΑΟΖ , Ελληνική , Τουρκική και Διεθνής νομοθεσία

2.1. Αιγιαλίτιδα Ζώνη.....	28
2.1.1.Διεθνής Νομοθεσία – Δίκαιο της Θάλασσας.....	28
2.1.2. Ελληνική Νομοθεσία.....	29
2.1.3.Τουρκική Νομοθεσία.....	31
2.2.Η Συνορεύουσα Ζώνη και η σημασία της για την Ελλάδα	34
2.3.Υφαλοκρηπίδα	37
2.3.1. Η Υφαλοκρηπίδα και τα δικαιώματα παράκτιου κράτους σε αυτή.....	37
2.3.2. Το ζήτημα της Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου.....	39
2.4. Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη.....	43
2.4.1.Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Νομοθετικό πλαίσιο σε διεθνές επίπεδο (Συνθήκη Montego Bay 1982)	44
2.4.2.Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και η Ελληνική Νομοθεσία.....	45
2.4.3.Περι χρήσης της ΑΟΖ για στρατιωτικούς σκοπούς.....	48

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

3.1 Ελληνική Βιβλιογραφία.....	50
3.2 Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία.....	51
3.3 Ελληνόγλωσσες Ηλεκτρονικές Πηγές.....	52
3.4 Ξενόγλωσσες Ηλεκτρονικές Πηγές.....	53

Εισαγωγή

Οι ελληνοτουρκικές θεωρούνται μία από τις κλασικές περιπτώσεις «αντίπαλων δυνάδων» και βαθιά ριζωμένων εθνικών συγκρούσεων , με πολύχρονη ιστορία αντιπαράθεσης και εχθρότητας , όπως οι περιπτώσεις Γάλλων – Γερμανών (1800-1945) , Αρμενίων – Τούρκων , Σέρβων – Αλβανών , Ισραηλινών – Αράβων , Ινδών – Πακιστανών ή Κινέζων – Ιαπώνων . Μάλιστα , θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η ελληνοτουρκική αντιπαλότητα είναι ίσως η μακροβιότερη συνεχιζόμενη εθνική και διακρατική διαμάχη , ακόμη και αν η έναρξη της τοποθετηθεί , με αυστηρά κριτήρια , στο 1912 αντί του 1821 ή πιο πριν . ¹

Για τους σχεδιαστές της τουρκικής πολιτικής εθνικής ασφάλειας , η Ελλάδα αποτελεί μία απειλή , όχι τόσο λόγω των επιθετικών στρατιωτικών της ικανοτήτων , όσο λόγω της πρόθεσης της να μετατρέψει το Αιγαίο σε «Ελληνική λίμνη» (σύμφωνα με τους τουρκικούς ισχυρισμούς) . Η Τουρκία θεωρεί τη στρατικοποίηση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου ως παραβίαση διάφορων διεθνών συνθηκών (όπως η συνθήκη της Λωζάννης του 1923) . Αυτό δημιουργεί μία «απαράδεκτη» απειλή για την Τουρκική ασφάλεια . Πρόσθετα σημεία τριβών ανάμεσα στις δύο χώρες αποτελούν η συνεχιζόμενη κατοχή της Β. Κύπρου , η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας , η αμφισβήτηση του εύρους του ελληνικού εναέριου χώρου και των χωρικών υδάτων στο Αιγαίο και η μουσουλμανική μειονότητα στη Δυτική Θράκη . Θα πρέπει βεβαίως να σημειωθεί ότι οι ελληνοτουρκικές σχέσεις δεν αποτελούν το σημαντικότερο ζήτημα της τουρκικής πολιτικής εθνικής ασφάλειας (όπως αντιθέτως συμβαίνει με την αντίστοιχη ελληνική).²

Η Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 , εισήγαγε πολλές καινοτομίες μεταξύ των οποίων και η δημιουργία Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ), η οποία αρχίζει από την ακτογραμμή και φθάνει μέχρι και 200 ναυτικά μίλια από αυτή.

Αναμφισβήτητα ,η διαμόρφωση των κανόνων του διεθνούς δικαίου σχετικά με την ΑΟΖ είναι ευνοϊκή για την Ελλάδα , διότι αφενός επιτρέπει την επέκταση της δικαιοδοσίας της για ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και χρήσεων της θάλασσας σε

1.Ηρακλείδης, Α. (2007). *Ασπονδοί γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο*. Αθήνα : Σιδέρης. σελ 21.

2.Ντόκος, Θ. (2001). *Ο Γεωστρατηγικός ρόλος της Τουρκίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Τουρίκη. σελ 102 .

απόσταση 200 ναυτικών μιλίων από τις ακτές και, αφετέρου, αναγνωρίζει δικαίωμα ΑΟΖ σε όλα τα νησιά με την εξαίρεση των βράχων που δεν μπορούν να συντηρήσουν δική τους οικονομική ζωή.

Μέχρι πρότινος, η Μεσόγειος ήταν η μοναδική θαλάσσια περιοχή στην οποία τα παράκτια κράτη δεν είχαν θεσπίσει ΑΟΖ, με την εξαίρεση ίσως του Μαρόκου και της Αιγύπτου που δεν είχαν όμως καθορίσει συγκεκριμένες γεωγραφικές συντεταγμένες και παρέμεναν σε μία γενική διακήρυξη αρχής. Η πρωτοβουλία της επιτροπής της Ε.Ε. να προτείνει τη θέσπιση ζωνών προστασίας της αλιείας στη Μεσόγειο, αποτέλεσε το έναυσμα για ευρύτερες διεκδικήσεις.³

Η υιοθέτηση ΑΟΖ στη Μεσόγειο θα δημιουργήσει μία πληθώρα περιπτώσεων (εν δυνάμει διαφορών) οριοθέτησης. Υπολογίζεται ότι απαιτούνται τουλάχιστον 35 διμερείς συμφωνίες για την πλήρη οριοθέτηση της Μεσογείου. Η Ελλάδα θα έχει να αντιμετωπίσει έξι οριοθετήσεις με γειτονικά κράτη, δηλαδή την Ιταλία, την Αλβανία, την Κύπρο, την Αίγυπτο, τη Λιβύη και την Τουρκία. Ειδικότερα, η υιοθέτηση ΑΟΖ στο Αιγαίο θα εμπεδώσει την παρουσία της Ελλάδας στην ευαίσθητη αυτή περιοχή, αλλά είναι πολύ πιθανό ότι θα δημιουργήσει ένταση με τη Τουρκία η οποία αμφισβητεί τα υφιστάμενα θαλάσσια σύνορα, ενώ εξακολουθεί να υποστηρίζει την θεωρία των «Γκρίζων Ζωνών» στο Αιγαίο.

Συνακόλουθα, θα δημιουργηθεί ένα ακόμα θέμα οριοθέτησης θαλάσσιας ζώνης με την Τουρκία πέραν εκείνου της Υφαλοκρηπίδας και της Αιγιαλίτιδας Ζώνης, αν και δεν αποκλείεται η χάραξη «ενιαίου θαλάσσιου συνόρου για Υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ»⁴

3. Δίπλα, Χ. & Ροζάκης, Χ. (2004). *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, σελ 206-207.

4. Ο.Π. σελ 196-197.

Α΄ΜΕΡΟΣ : Ελληνοτουρκικές σχέσεις , Ιστορική αναδρομή και αναφορά προβλημάτων ανάμεσα στις δυο πλευρές με έμφαση στο Αιγαίο.

Από τότε που ιδρύθηκε το Ελληνικό κράτος, η αντιπαλότητα Ελλήνων και Οθωμανών ήταν αναμενόμενη λόγω της Μεγάλης Ιδέας (του Ελληνικού ιρρεντεντισμού) από τη μια και της παρακμάζουσας οθωμανικής αυτοκρατορίας από την άλλη. Με αυτά τα δεδομένα η διάλυση της οθωμανικής αυτοκρατορίας ήταν αναπόφευκτη , άπια ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος την επέσπευσε ⁵.

Ωστόσο το 1923 , η συνθήκη της Λωζάννης τακτοποίησε με οριστικό τρόπο τις εδαφικές διαφορές Ελλάδας – Τουρκίας . Με αυτά τα δεδομένα και τις άριστες σχέσεις που επικράτησαν από το 1930 έως το 1954 , οι τεταμένες ελληνοτουρκικές σχέσεις των τελευταίων 50 ετών και τα ανοικτά θέματα που παραμένουν σχεδόν όλα ανεπίλυτα , φαντάζουν εκ πρώτης όψεως περίεργες , με τα βαθύτερα αίτια να μην είναι προφανή¹ . Οι δύο χώρες δεν αναγνωρίζουν τις ίδιες διαφορές ως σημεία τριβής ή ως τα κύρια προβλήματα μεταξύ τους . Ακόμη εκεί που χονδρικά συμφωνούν ως προς τις υφιστάμενες διαφορές , τις ιεραρχούν διαφορετικά ως προς τη σοβαρότητα , γιατί άλλο ζήτημα «πονάει» τον ένα περισσότερο και άλλο τον άλλο⁶ .

Ιστορικά η πρώτη διαφορά που παρουσιάζεται είναι τα μειονοτικά και το πατριαρχείο , κυρίως τη περίοδο 1923 – 1929 . Στη συνέχεια είναι το κυπριακό από το 1954 και έπειτα , που δεσπόζει όλων των θεμάτων όπως και του μειονοτικού που επανήλθε την περίοδο 1955 – 1964 ως αντανάκλαση στο Κυπριακό . Τα θέματα του Αιγαίου δεν υφίστανται πριν το 1973 και τα περισσότερα ξεπηδούν λόγω της μεγάλης κρίσης του κυπριακού , το καλοκαίρι του 1974 , που λειτούργησε ως «κουτί της Πανδώρας.»⁷

Η κατοχή του Βόρειου τμήματος της Κύπρου και ο στρατηγικός έλεγχος ολόκληρης της νήσου με χαμηλό συνολικά κόστος , ενίσχυσε μετά το 1974 στη Τουρκία την αντίληψη ότι η πολιτική δια των όπλων αποδίδει καρπούς και ότι η απειλή βίας (π.χ. casus belli 12 ν.μ.) αποτελεί αποτελεσματικό επιχείρημα έναντι της Ελλάδας . Η εισβολή ακόμα επιβεβαίωσε την απομάκρυνση της Τουρκίας από τους κανόνες που επέβαλε ο Ψυχρός Πόλεμος και επέτρεψε στον εταίρο αυτό του ΝΑΤΟ να ενεργοποιήσει τις δικές του γεωστρατηγικές φιλοδοξίες ⁸.

5.Ηρακλίδης, Α. (2007). *Άσπονδοι γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο*. Αθήνα: Σιδέρης. σελ 69-70.

6.Ο.Π., σελ 71.

7.Ο.Π.,σελ 73.

8.Βερέμης, Θ. (1998) *Ιστορία των Ελληνο –Τουρκικών Σχέσεων 1453-1998*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης. σελ133.

Οι κυριότερες διαφορές στο Αιγαίο είναι :

- I. Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας των δύο χωρών στο Αιγαίο.
- II. Το θέμα των ορίων της αιγιαλίτιδας ζώνης των Ελληνικών νησιών του Αιγαίου (12 Ναυτικά Μίλια).
- III. Τα όρια του εθνικού εναέριου χώρου της Ελλάδας (FIR).
- IV. Η αποστρατικοποίηση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου⁹.
- V. Η Στρατιά Αιγαίου (αντίθετα από όλες τις υπόλοιπες στρατιωτικές δυνάμεις της Τουρκίας δεν υπόκειται στο NATO) που περιλαμβάνει σχεδόν όλο τα αποβατικά πλοία του Τουρκικού Ναυτικού και το σύνολο των ειδικών δυνάμεων¹⁰.
- VI. Τα Ίμια/Καρντάκ και , κατά την Τουρκία οι «Γκρίζες Ζώνες » στο Αιγαίο.
- VII. Ο έλεγχος της εναέριας κυκλοφορίας στο Αιγαίο
- VIII. Ο επιχειρησιακός έλεγχος του NATO στο Αιγαίο

Επιπρόσθετα των παραπάνω οι διαφορές που προέκυψαν από τις εξελίξεις του Δικαίου της Θάλασσας (Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας , Μοντέγκο Μπέι 1982) αλλά δεν είχαν τεθεί τάπητος μέχρι πρόσφατα , κυρίως γιατί η Ελλάδα είχε δείξει αυτοσυγκράτηση είναι :

- IX. Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
- X. Η Αποκλειστική Αλιευτική Ζώνη
- XI. Η Συνορεύουσα Ζώνη.¹¹

9.Ηρακλείδης, Α. (2007). Άσπονδοι γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο. Αθήνα : Σιδέρης. σελ 73.

10.Χασαπόπουλος, Ν. (2011). «Η Στρατιά του Αιγαίου «διαλύθηκε» για... λίγες ώρες». Εφημερίδα «Το Βήμα» (01/09/2011). <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=417495> (τελευταία πρόσβαση 14/5/13).

11. Ηρακλείδης, Α. (2007). Άσπονδοι γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο. Αθήνα : Σιδέρης. σελ 74.

1.2. Η Συνθήκη των Σεβρών, η συνθήκη της Λωζάννης και η απαρχή των διεκδικήσεων στο Αιγαίο .

Η ανακωχή του Μούδρου στις 30 Οκτωβρίου 1918 τερμάτισε το πόλεμο στα μουσουλμανικά εδάφη και σήμανε την αρχή του κατακερματισμού τους. Ο Βενιζέλος με υπόμνημά του (30 Δεκεμβρίου 1918) ζήτησε από τους νικητές τη Βόρεια Ήπειρο , την επικύρωση της Ελληνικής κυριαρχίας στα νησιά του Αιγαίου , τη Σμύρνη και την ενδοχώρα της και το σύνολο της Θράκης . Στις 10 Αυγούστου 1920 ο Βενιζέλος υπέγραψε στο Παρίσι την συνθήκη των Σεβρών με το επίσημο οθωμανικό κράτος.

Η συνθήκη αναγνώριζε στην Ελλάδα την προσάρτηση της Θράκης ως την Τσατάλτζα και των νησιών του Αιγαίου εκτός από τα Δωδεκάνησα . Αναγνωρίστηκε ακόμα το κράτος της Σμύρνης με το μεγαλύτερο τμήμα του βιλαετιού του Αϊδινίου και ανατέθηκε στην Ελλάδα η άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων για μία πενταετία ώσπου να αποφασισθεί με δημοψήφισμα η τύχη της περιοχής που είχε 950.000 τούρκους και 620.000 έλληνες .

Η Κωνσταντινούπολη παρέμεινε πρωτεύουσα των Οθωμανών και έδρα ενός δέσμιου σουλτάνου υπό την εποπτεία των συμμαχικών δυνάμεων που στάθμευαν εκεί. Η αποτυχία του Βενιζέλου στις εκλογές του 1920 άλλα και η επιστροφή των βασιλοφρόνων στην εξουσία αλλά και του ίδιου του Κωνσταντίνου στο θρόνο συνδυάστηκαν με την ανασύνταξη των Τούρκων , την εχθρότητα των ιταλών , την καιροσκοπική στάση των άγγλων , και τέλος τη σοβιετική βοήθεια προς τον Κεμάλ . Η Συνθήκη των Σεβρών που δεν αναγνωρίστηκε ποτέ από τον Κεμάλ , έπαψε και τυπικά να ισχύει μετά την προέλαση των τουρκικών δυνάμεων και την κατάληψη της Σμύρνης τον Αύγουστο του 1922¹².

Στην ιστορική Διάσκεψη ειρήνης της Λωζάννης (1923) που ακολούθησε , οι δύο χώρες εκπροσωπήθηκαν από τον Ελευθέριο Βενιζέλο και από τον δεύτερο στην ιεραρχία της τουρκικής ηγεσίας Ισμέτ Πασά (Ινονού , από την νίκη στο Ινονού)¹³ .

Η Συνθήκη της Λωζάννης αποτελεί τη βασική συνθήκη ρύθμισης των Ελληνο-τουρκικών σχέσεων. Με αυτή , η Τουρκία ανακτούσε την Ανατολική Θράκη, την οποία η Συνθήκη των Σεβρών είχε παραχωρήσει στην Ελλάδα. Επίσης, έπαιρνε και πάλι την περιοχή της Σμύρνης.

12. Βερέμης, Θ. (1998). *Ιστορία των Ελληνο –Τουρκικών Σχέσεων 1453-1998*. Αθήνα , Εκδόσεις Σιδέρης, σελ 81-83.

13. Ηρακλείδης, Α. (2007). *Ασπονδοί γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο* . Αθήνα : Σιδέρης, σελ 62

Η Ελλάδα διατήρησε τα νησιά του Αιγαίου, εκτός από δύο στην είσοδο των Δαρδανελίων, την Ίμβρο και την Τένεδο, που της είχαν χορηγηθεί με τη Συνθήκη των Σεβρών

Τέλος, η Άγκυρα αναγνώρισε την προσάρτηση της Κύπρου από τη Μεγάλη Βρετανία και των Δωδεκανήσων από την Ιταλία.

Η Συνθήκη της Λωζάννης υπήρξε η αφετηρία μίας σειράς αμφισβητήσεων στο Αιγαίο . Η Τουρκία κατηγορεί την Ελλάδα ότι :

- έχει οχυρώσει τη Λήμνο, τη Σαμοθράκη και τα Δωδεκάνησα κατά παράβαση των Συνθηκών της Λωζάννης (1923) και των Παρισίων (1947) που προβλέπουν απόλυτη αποστρατικοποίηση
- καθώς και τα νησιά Ικαρία, Σάμος , Μυτιλήνη, Χίο για τα οποία ισχύει καθεστώς μερικής αποστρατικοποίησης.

Η Ελλάδα απαντά ότι :

- για μεν τη Λήμνο και Σαμοθράκη, οι σχετικές διατάξεις της Συνθήκης της Λωζάννης έχουν ακυρωθεί από τη Συνθήκη του Μοντρέ (1936),
- για δε τα Δωδεκάνησα ότι η Τουρκία δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων και δεν δικαιούται να αντλεί δικαιώματα από το κείμενο αυτό.

Γενικότερα πάντως, η Ελλάδα θεωρεί ότι η συγκέντρωση στρατευμάτων και αποβατικών μέσων έναντι των ελληνικών νησιών και οι ανησυχητικές δηλώσεις Τούρκων αξιωματούχων υποχρεώνουν και νομιμοποιούν την Ελλάδα να προβεί στην αναγκαία αμυντική προπαρασκευή που θα της επιτρέψει να ασκήσει, εάν παραστεί ανάγκη, το δικαίωμα της νόμιμης άμυνας, το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, και να προστατεύσει τα ελληνικά νησιά του Αιγαίου. Τα ελληνικά επιχειρήματα έχουν σε ένα βαθμό ενδυναμωθεί μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ, διότι πολλά κράτη αποδέχονται πλέον το δικαίωμα προπαρασκευής για νόμιμη άμυνα. Να σημειωθεί, τέλος, ότι η Ελλάδα έχει εξαιρέσει από την υποχρεωτική δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου Χάγης ζητήματα εθνικής ασφάλειας (έχοντας προφανώς κατά νου το ζήτημα της αποστρατιωτικοποίησης)¹⁶.

16. Ντόκος, Θ. (2010). «Αλφαβητάρι των Ελληνο –Τουρκικών σχέσεων». Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ). <https://goo.gl/YqhBWh> (τελευταία πρόσβαση 14/3/13).

1.3. Κύπρος : Το χρονικό μέχρι το 1974 , η εισβολή και οι συνέπειες στο Αιγαίο

Στις 30 Οκτωβρίου του 1930, ο Βενιζέλος προχώρησε στην υπογραφή του πρώτου, στην ιστορία των δύο χωρών, συμφώνου φιλίας με την Τουρκία. Πιο συγκεκριμένα, υπογράφηκε στην Άγκυρα, ανάμεσα στον Ελευθέριο Βενιζέλο και τον Ισμέτ Ινονού, τον Τεβφρίκ Ρουσδή και τον υπουργό εξωτερικών Ανδρέα Μιχαλακόπουλο, συνθήκη φιλίας, ουδετερότητας, διαλλαγής και διαιτησίας, που συνοδευόταν και από ένα Πρωτόκολλο περιορισμού των ναυτικών εξοπλισμών, συμβάσεις εγκαταστάσεων προξενικής αρχής και εμπορίου μαζί με την πολιτική συνθήκη φιλίας . Οι αγαστές σχέσεις άντεξαν για ένα τέταρτο του αιώνα παρά το γεγονός ότι η προσέγγιση αυτή δεν είχε βαθύτερες ρίζες στους δύο λαούς.

Μετά από είκοσι πέντε χρόνια , το 1954 , η ελληνοτουρκική διένεξη αναζωπυρώθηκε με επίκεντρο τη Κύπρο αυτή τη φορά . Οι στόχοι των δύο πλευρών φαίνονταν ασυμβίβαστοι σε σχέση με τη Κύπρο (Ένωση από τη μία – διχοτόμηση από την άλλη.)²⁴

Κατά τη περίοδο 1957 – 1958 η διακοινοτική διαμάχη στην Κύπρο έλαβε ανεξέλεγκτες διαστάσεις . Οι Ελληνοκύπριοι μαχόταν για την ένωση με την Ελλάδα μέσα από το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης , ενώ οι Τουρκοκύπριοι υπερασπιζόταν την Βρετανική κατοχή ή πρόκριναν τη διχοτόμηση της νήσου και τη διπλή ένωση των τμημάτων με την Τουρκία και την Ελλάδα αντίστοιχα.

Η ένταση εκτονώθηκε πρόσκαιρα με τις συμφωνίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου το 1959 που εξασφάλισαν στη Κύπρο ανεξαρτησία υπό την εγγύηση της Ελλάδας και της Τουρκίας και εξασφάλισαν στο Ηνωμένο Βασίλειο τη διατήρηση της κυριαρχίας της στις μεγάλες βάσεις του Νότου . Μεσολαβητικό ρόλο έπαιξαν και εξακολούθησαν έκτοτε να παίζουν ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία οι Η.Π.Α..

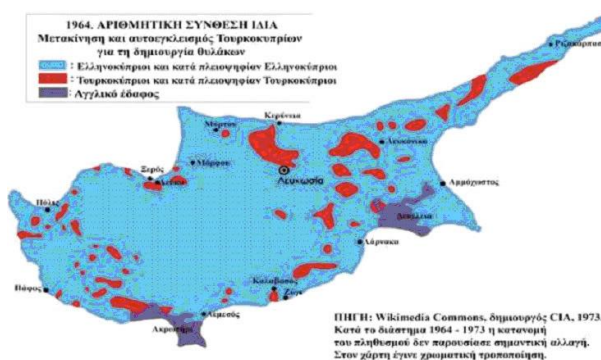
Τον Αύγουστο του 1960 η Κύπρος έγινε ανεξάρτητο κράτος με πρόεδρο Ελληνοκύπριο και αντιπρόεδρο Τουρκοκύπριο , τον καθένα εκλεγμένο από την κοινότητα του με δικαίωμα αρνησικυρίας (βέτο) σε θέματα εξωτερικής πολιτικής , άμυνας και εσωτερικής ασφάλειας. Το υπουργικό συμβούλιο περιελάμβανε τρεις τουρκοκύπριους στα δέκα μέλη του με δικαίωμα σε ένα από τα τρία σημαντικά υπουργεία (Άμυνας , Εξωτερικών και οικονομικών)²⁵

24.Ηρακλείδης, Α. (2007). *Ασπονδοί γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο* . Αθήνα : Σιδέρης. σελ 63.

25.Βερέμης, Θ. (1998). *Ιστορία των Ελλήνο –Τουρκικών Σχέσεων 1453-1998*. Αθήνα : Εκδόσεις Σιδέρης. σελ115-116.

Οι Τουρκοκύπριοι με τις παραπάνω συμφωνίες, παρά το γεγονός ότι ήταν μόνο το 18% του πληθυσμού, εξασφάλιζαν το 40% της συμμετοχής στο στρατό, το 30% στη δημοσιοϋπαλληλία και το 30% του συνόλου των βουλευτών. Οι ρυθμίσεις αυτές φιλοδοξούσαν να αποκλείσουν τα δύο αιτήματα της ένωσης και της διχοτόμησης που είχαν γίνει η αφορμή για τη σύγκρουση ανάμεσα στη δεσμευμένη και την παρακωλυτική πλειοψηφία.²⁶

Η συμφωνία όμως είχε λάβει χώρα σε διμερές ελληνοτουρκικό επίπεδο και δεν ικανοποιούσε διόλου του Ελληνοκύπριους. Έτσι στις 30 Νοεμβρίου 1963 ο Ελληνοκύπριος πρόεδρος της δημοκρατίας Αρχιεπίσκοπος Μακάριος πρότεινε τροποποιήσεις στο σύνταγμα (τα λεγόμενα «13 σημεία»), που αφορούσαν στη διανομή των εξουσιών ανάμεσα στην ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή κοινότητα και θα το καθιστούσαν, κατά την ελληνοκυπριακή άποψη, πιο λειτουργικό και αποτελεσματικό²⁷. Οι τροποποιήσεις που πρότεινε ο Μακάριος αφαιρούσαν το δικαίωμα βέτο από τον Ελληνοκύπριο πρόεδρο και τον Τουρκοκύπριο αντιπρόεδρο και γενικώς άλλαζαν το σύστημα από δικοινοτικό (απαιτούνταν ομοφωνία και των δύο κοινοτήτων) σε πλειοψηφικό (αρκούσαν οι περισσότερες ψήφοι απ' όπου κι αν προέρχονταν) με εγγυήσεις για τα δικαιώματα της μειονότητας. Η τουρκοκυπριακή κοινότητα θεώρησε αυτές τις προτάσεις ως προσπάθεια αλλαγής της Συνθήκης Ζυρίχης-Λονδίνου και περιορισμού των δικαιωμάτων της. Τη συνταγματική κρίση διαδέχονται αιματηρές διακοινοτικές ταραχές, με κύριο επιτιθέμενο τους Ελληνοκύπριους και πολύ περισσότερα θύματα από πλευράς Τουρκοκυπρίων, οι οποίες οδήγησαν τους Τουρκοκυπρίους στην απόσυρση τους σε θύλακες και στην αποχή από την πολιτική ζωή της χώρας (βλέπε χάρτη Νο 6 δεξιά). Αρχικά στους θύλακες η Κυπριακή κυβέρνηση επέβαλε οικονομικό αποκλεισμό στους αυτοέγκλειστους και κίνητρα για επιστροφή στις εστίες τους. Ως το 1967 οι περιορισμοί και οι πιέσεις είχαν σταδιακά αρθεί, όμως η εξάρτηση των Τουρκοκυπρίων από τη

Τουρκία είχε συντελεστεί.²⁸

Χάρτης Νο6, με κόκκινο χρώμα είναι οι Τ/Κ και με μπλε Ε/Κ

26. Βερέμης, Θ. (1998). *Ιστορία των Ελληνο-Τουρκικών Σχέσεων 1453-1998*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, σελ115-116.

27. Ηρακλείδης, Α. (2007). *Άσπονδοι γείτονες: Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο*. Αθήνα: Σιδέρης, σελ 63.

28. Βερέμης, Θ. (1998). *Ιστορία των Ελληνο-Τουρκικών Σχέσεων 1453-1998*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, σελ117.

Δύο φορές , το 1964 και το 1967 , η κρίση κορυφώθηκε αλλά αποσοβήθηκε η τουρκική απόβαση . Την πρώτη φορά με επιστολή του Προέδρου των Η.Π.Α. Λίντον Τζόνσον προς τον Τούρκο πρωθυπουργό Ισμέτ Ινονού (η κυβέρνηση του οποίου είχε αποφασίσει να εισβάλει στρατιωτικά στη Κύπρο προκειμένου να εγγυηθεί την προστασία της Τουρκο-κυπριακής κοινότητας) , ότι ``οι Η.Π.Α. δεν θα συμφωνούσαν στη χρήση Αμερικανικού στρατιωτικού εξοπλισμού από του Τούρκους για εισβολή στη Κύπρο `` . Προειδοποίησε επίσης τη Τουρκία ότι σε περίπτωση που μία τέτοια ενέργεια οδηγούσε σε Σοβιετική επέμβαση , οι Νατοϊκοί σύμμαχοι δεν θα ήταν υποχρεωμένοι να συνδράμουν στην προστασία της²⁹. Τη δεύτερη φορά το 1967 η απόβαση αποφεύχθηκε με ταπεινωτικές υποχωρήσεις της ελληνικής δικτατορίας.

Το 1974 εξαιτίας της απόπειρας πραξικοπήματος του Ιωαννίδη κατά του Μακαρίου , η Τουρκία βρήκε την ευκαιρία που γύρευε. Ο Ιωαννίδης και οι περί αυτών συνωμότες είχαν λησμονήσει ότι η Τουρκία ήταν « εγγυήτρια » δύναμη ,σύμφωνα με τις συμφωνίες του Λονδίνου και της Ζυρίχης και ότι δικαίωτο να παρέμβει στη Κύπρο , όπως επί καιρό σχεδίαζε , μόλις της δινόταν η κατάλληλη ευκαιρία³⁰. Την ευκαιρία την παρείχε ο πραξικοπηματίας Ιωαννίδης αλλά και ο Μακάριος ο οποίος μετά την απόπειρα εναντίον του κάλεσε μέσω του BBC την Τουρκία « να αποκαταστήσει την συνταγματική νομιμότητα » , την οποία ο ίδιος είχε ανατρέψει με τις περίφημες ``13 προτάσεις αναθεωρήσεως του συντάγματος``.¹⁴ Η πρώτη Τουρκική στρατιωτική επέμβαση γνωστή και ως ``ΑΤΤΙΛΑΣ Ι`` είχε σαν αποτέλεσμα την κατάληψη του 7% του εδάφους του νησιού και μετά την αποτυχία της πενταμερούς διάσκεψης της Γενεύης ακολούθησε ο ``ΑΤΤΙΛΑΣ ΙΙ``, που είχε ως αποτέλεσμα την παράνομη κατοχή του 37% της Κυπριακής Δημοκρατίας (βλέπε χάρτη Νο7).

Χάρτης Νο7 , με ανοιχτό κόκκινο υπό Ε/Κ έλεγχο , με σκούρο κόκκινο υπό Τ/Κ έλεγχο , και με ανοιχτό καφέ οι Βρετανικές Βάσεις.

29. Καραμπέλιας, Γ. (2001). *Ο ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων στην πολιτική ζωή της Τουρκίας και της Ελλάδας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα. σελ 293-294.

30. Βερέμης, Θ. (1998). *Ιστορία των Ελληνο –Τουρκικών Σχέσεων 1453-1998*. Αθήνα : Εκδόσεις Σιδέρης. σελ117.

Περίπου 200.000 εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους, έγιναν πρόσφυγες στην ίδια τους την πατρίδα, περίπου 4.000 νεκροί, και 1.619 δηλώθηκαν αγνοούμενοι. Οι Τούρκοι κατακτούν το 65% της καλλιεργήσιμης έκτασης, το 70% του ορυκτού πλούτου, το 70% της βιομηχανίας, το 80% των τουριστικών εγκαταστάσεων.

Η Αγγλία αρνήθηκε να παρέμβει ως όφειλε σαν συνεγγυήτρια δύναμη ενώ οι Η.Π.Α. που στο παρελθόν είχαν αποτρέψει συγκρούσεις είχαν εκείνη τη περίοδο κενό εξουσίας λόγω της παραιτήσεως του προέδρου Νίξον εξαιτίας του σκανδάλου "Γουότεργκέιτ" ³¹. Το μόνο που έκαναν οι Η.Π.Α. ήταν το Φεβρουάριο του 1975 να επιβάλλουν εμπάργκο όπλων στη Τουρκία επειδή κατά την εισβολή είχε χρησιμοποιήσει όπλα τα οποία της είχαν παραχωρηθεί στο πλαίσιο της Αμερικανικής βοήθειας. Η κυβέρνηση Κάρτερ ήρε αυτό τον αποκλεισμό το 1978 υπό την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει πρόοδος στην επίλυση του Κυπριακού και να μην ξαναχρησιμοποιηθούν τα όπλα για επιθετικές ενέργειες ³².

Η διεθνής ύφεση συνέβαλε επίσης στην επιτυχία της τουρκικής επιχείρησης. Η ομόφωνη απόφαση των Ηνωμένων Εθνών (3212) τον Νοέμβριο του 1974 που ζητούσε την άμεση απομάκρυνση όλων των ξένων στρατευμάτων από την Κύπρο και την επιστροφή των προσφύγων στα σπίτια τους, αποτέλεσε ηθική δικαίωση των διωγμένων χωρίς όμως ουσιαστικό αντίκρισμα μιας και η Τουρκία όχι μόνο κώφευσε σε αυτή την απόφαση αλλά άσκησε και μία επιθετική πολιτική σε όλα τα μέτωπα που η ίδια επέλεξε καθιστώντας την εισβολή στη Κύπρο προηγούμενο για την έγερση Τουρκικών διεκδικήσεων στο Αιγαίο, οι οποίες έκαναν την εμφάνιση τους στις αρχές της δεκαετίας του 1970 με κυριότερες :

- Το FIR του Αιγαίου
- Την υφαλοκρηπίδα των ελληνικών νησιών
- Την αποστρατικοποίηση των νησιών
- Τον ελληνικό εναέριο χώρο
- Την αναθεώρηση του επιχειρησιακού ελέγχου του Αιγαίου στα πλαίσια του NATO ³³.

31. Κόλμερ, Κ. (2006). *Τα πετρέλαια της Ελλάδος*. Αθήνα : Εκδόσεις Λιβάνη. σελ 183-184.

32. Ντόκος, Θ. (2001). *Ο Γεωστρατηγικός ρόλος της Τουρκίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Τουρίκη. σελ 87-88.

33. Βερέμης, Θ. (1998). *Ιστορία των Ελλήνων –Τουρκικών Σχέσεων 1453-1998*. Αθήνα : Εκδόσεις Σιδέρης. σελ 119-120.

Με αυτό τον τρόπο το δεύτερο , μετά το 1922 , δραματικό γεγονός του 20^{ου} Αιώνα για τους δύο λαούς καταγράφεται για μέν τους Έλληνες και Ελληνοκύπριους ως “Αιμοσταγής Αττίλας” και παράνομη εισβολή και κατοχή , και μάλιστα ως απαρχή του κυπριακού προβλήματος , για δε τους Τούρκους και τους Τουρκοκύπριους ως “ ειρηνευτική αποστολή ” που έσωσε τους Τουρκοκύπριους από την καταστροφική για αυτούς ένωση , αλλά και από την γενοκτονία , απελευθερώνοντάς τους από την στυγνή καταπίεση τους από τους Ελληνοκύπριους υπό τον “ Αιμοσταγή παπά ” Μακάριο.

Όσο για τις αυστηρά διμερείς ελληνοτουρκικές διαφορές , στο τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} Αιώνα , μετά τη μεγάλη κρίση της Κύπρου (1974), Ελλάδα και Τουρκία αν και σύμμαχοι στο NATO , βρέθηκαν να έχουν κάκιστες σχέσεις μεταξύ τους , σε ένα ψυχρό πόλεμο τόσο τεταμένο που δεν αποκλείοταν ακόμη και η πιθανότητα θερμής σύγκρουσης . Το πόσο τεταμένες και εχθρικές ήταν οι σχέσεις τους φάνηκε σε τρεις περιπτώσεις, ανά δεκαετία , από το 1975 έως το 1996: με την κρίση του ΣΙΣΜΙΚ-I (Χόρα) τον Ιούλιο του 1976 , την κρίση του Μαρτίου του 1987 , και την κρίση των Ιμίων/Καρντάκ στις αρχές του Φεβρουαρίου του 1996³⁴ .

Η όξυνση αυτή που έφτασε στα όρια της ένοπλης σύγκρουσης ανάμεσα στις δύο χώρες συνοδεύεται και από μία σειρά αξιώσεων και διεκδικήσεων που εγείρει η Τουρκία στο Αιγαίο , αμφισβητώντας έτσι σχεδόν το σύνολο του νομικού καθεστώτος που είχε διαμορφωθεί μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αλλά και πριν από αυτόν (ελληνικός εναέριος χώρος των 10 ναυτικών μιλίων ,FIR , επιχειρησιακός έλεγχος στο πλαίσιο του NATO) . Παράλληλα η Τουρκία διεκδικεί την κατανομή της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου ανάμεσα στις δύο χώρες με κριτήρια πολιτικά και με λύση μέσω διμερών διαπραγματεύσεων , μη αποδεχόμενη το διεθνές δικαστήριο Χάγης ως μέσο για την επίλυση της διαφοράς , ως το μόνο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο³⁵.

34. Ηρακλείδης, Α. (2007). *Ασπονδοί γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο* . Αθήνα : Σιδέρης, σελ 64-65.

35. Σημίτης, Κ.(2005) *Πολιτική για μία δημιουργική Ελλάδα 1996-2004*. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ, σελ 55.

1.4. 1995 CASUS BELLI 12 Ναυτικά Μίλια

Η Ελλάδα, βάσει του άρθρου 3 της Σύμβασης των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας (Montego Bay, 1982), το οποίο αποτελεί παράλληλα και εθνικό δίκαιο, δικαιούται να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της μέχρι τα 12 ν.μ. Κατά την επικύρωση της Σύμβασης των Η.Ε. για το Δίκαιο της Θάλασσας, η χώρα μας προέβη στη δήλωση ότι ο χρόνος και ο τρόπος άσκησης του δικαιώματος επέκτασης της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης είναι ζήτημα που απορρέει από την εθνική της στρατηγική, χωρίς αυτό να σημαίνει ούτε κατ' ελάχιστον απεμπόληση εκ μέρους της του δικαιώματος αυτού. Επίσης, το αρ. 2 του νόμου 2321/1995, με τον οποίο η χώρα μας κύρωσε τη Διεθνή Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας, ορίζει ότι «η Ελλάδα έχει το αναφαίρετο δικαίωμα κατ' εφαρμογή του αρ. 3 της κυρούμενης Συμβάσεως να επεκτείνει σε οποιονδήποτε χρόνο το εύρος της χωρικής της θάλασσας μέχρις αποστάσεως 12 ν.μ.».

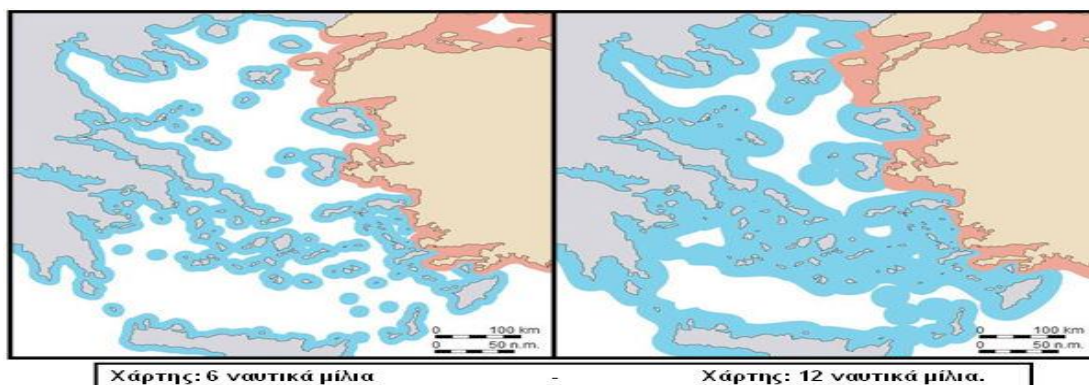
Η Τουρκία αντιδρώντας σε αυτή την ενέργεια της Ελλάδας, με ομόφωνο ψήφισμα της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης (8/6/1995), απειλεί με πόλεμο την Ελλάδα σε περίπτωση επέκτασης της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης πέραν των 6 ν.μ. (casus belli). Ας σημειωθεί ότι η Τουρκία έχει ήδη επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της στα 12 ν.μ. στον Εύξεινο Πόντο και τη Μεσόγειο. Αξίζει να αναφερθεί ότι μόνο πέντε κράτη στο κόσμο δεν έχουν επικυρώσει τη Διεθνή Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας, η Τουρκία, η Βενεζουέλα, οι Η.Π.Α., η Β.Κορέα και το Ισραήλ.⁵⁰

Η αντίδραση αυτή μπορεί να γίνει κατανοητή με το σκεπτικό του Τούρκου ΥΠ.ΕΞ. Αχμέτ Νταβούτογλου ότι τα νησιά του Αιγαίου, που έχουν συνολική έκταση περίπου 23.000 τετρ.χλμ., καλύπτουν το 10% του θαλάσσιου χώρου. Το γεγονός ότι η συντριπτική πλειονότητα των νησιών του Αιγαίου βρίσκεται υπό Ελληνική κυριαρχία αποτελεί το σημαντικότερο αδιέξοδο της πολιτικής της εγγύς θαλάσσιας περιοχής της Τουρκίας. Σύμφωνα με το ισχύον καθεστώς των χωρικών υδάτων που διαμορφώνεται βάσει της αρχής των 6 ν.μ., την οποία υποστηρίζει και η Τουρκία, μόνο το 8,8% του Αιγαίου βρίσκεται υπό Τουρκική κυριαρχία. Το ποσοστό που κατέχει η Ελλάδα βάσει αυτού του καθεστώτος, που δεν της αρέσει, αγγίζει το 35%, ενώ το 56,2% του Αιγαίου συνιστά ανοικτή θάλασσα (διεθνή ύδατα)⁵¹.

50.Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας. «Παραβάσεις - Παραβιάσεις Χωρικών Υδάτων» http://www.geetha.mil.gr/index.asp?a_id=2740 (τελευταία πρόσβαση 14/3/13).

51.Νταβούτογλου, Α. (2010). *Στρατηγικό βάθος, η διεθνής θέση της Τουρκίας*. Αθήνα :Εκδόσεις Ποιότητα. σελ 268-269.

Στην περίπτωση που ισχύσει η εφαρμογή των 12ν.μ. , η Τουρκία στην πράξη δεν θα έχει πρόσβαση στο Αιγαίο χωρίς την άδεια της Ελλάδας. Σε αυτή τη περίπτωση , ενώ το ποσοστό της ανοικτής θάλασσας θα υποχωρήσει στο 26% του Αιγαίου , η κυριαρχία της Ελλάδας θα ανέλθει στο 63,9% , το Αιγαίο θα γίνει μία κλειστή θάλασσα της Ελλάδας και το ποσοστό της Τουρκίας θα κυμαίνεται γύρω στο 10%. ⁵¹ Χαρακτηριστικός της σημασίας των 12 Ν.Μ. είναι ο παρακάτω χάρτης(No12)

Χάρτης Νο12. Αριστερά με μπλε τα χωρικά ύδατα της Ελλάδας στα 6Ν.Μ. και δεξιά στα 12 Ναυτικά μίλια . Πηγή : wikipedia

Η Τουρκία ισχυρίζεται ότι ανησυχεί για το ενδεχόμενο «στραγγαλισμού» της από τη μετατροπή του Αιγαίου σε «ελληνική λίμνη», αφού η επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης σε 12 ν.μ. θα αύξανε τα ελληνικά χωρικά ύδατα από 43,5% σε 71,5%, ενώ της Τουρκίας από 7,5% σε μόλις 8,8% του Αιγαίου. Είναι γεγονός ότι τυχόν επέκταση θα είχε σημαντικές συνέπειες και για το εύρος των διεθνών υδάτων , αλλά και για θαλάσσια περάσματα που χρησιμοποιούνται από τη διεθνή ναυσιπλοΐα. Για το λόγο αυτό, η Ελλάδα τονίζει ιδιαίτερα το δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης εμπορικών και πολεμικών πλοίων⁵².

Δεδομένης της τουρκικής απειλής πολέμου , η μη επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια , ανεξαρτήτως της ορθότητας η μη της επιλογής που έχει κάνει η Ελληνική πολιτική ηγεσία , αποτελεί ένδειξη, αν όχι απόδειξη ότι η άσκηση κυριαρχικών δικαιωμάτων από μέρους της Ελλάδας εξαρτάται από την βούληση μίας άλλης δύναμης της περιοχής , ενός άλλου κράτους .Υπό αυτό το πρίσμα , η Ελληνική κρατική κυριαρχία είναι σε ένα βαθμό περιορισμένη καθώς ο υφιστάμενος συσχετισμός ισχύος δεν την ευνοεί και δεν της επιτρέπει να αγνοήσει τη διακηρυγμένη θέση της Τουρκίας⁵³.

51. Νταβούτογλου, Α. (2010). *Στρατηγικό βάθος, η διεθνής θέση της Τουρκίας*. Αθήνα :Εκδόσεις Ποιότητα. σελ 268-269.

52. Ντόκος, Θ. (2010). «Αλφαριθμητά των Ελληνο –Τουρκικών σχέσεων». Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής(ΕΛΙΑΜΕΠ). <https://goo.gl/YqhBWb> (τελευταία πρόσβαση 14/3/13).

53.Κολλιάς, Χ. (2001) *Ελλάδα – Τουρκία* , Άμυνα ,Οικονομική και Εθνική Στρατηγική .Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη. σελ 185.

1.5 IMIA 1996 (Γκρίζες Ζώνες) διένεξη για υφαλοκρηπίδα – ΑΟΖ

1.5.1. Το χρονικό της Κρίσης των Ιμίων και η συμφωνία της Μαδρίτης

Όπως και στις δύο προηγούμενες κρίσεις (1976,1987) , και σε αυτή την περίπτωση των Ιμίων(ελληνικά)/Καρντάκ (Τουρκικά) ούτε η Αθήνα , ούτε η Άγκυρα επεδίωκαν την κρίση στα πλαίσια μίας στρατηγικής της ισχύος και της « κρημνοβασίας » , όπως αντίθετα πίστευε τότε η μία πλευρά για την άλλη. Η κρίση αυτή ήταν μάλλον η σοβαρότερη , υπό την έννοια ότι οι δύο πλευρές ήρθαν πιο κοντά , από ότι οποιαδήποτε άλλη φορά, σε ένοπλη σύγκρουση , και μάλιστα σύγκρουση σφοδρή (μεταξύ στόλων) . Η κρίση προέκυψε από τα ΜΜΕ και από προκλητικές ενέργειες ιδιωτών που προς στιγμήν πήραν στα χέρια τους την εξωτερική πολιτική των χωρών τους. Η στιγμή δεν θα μπορούσε να είναι πιο ακατάλληλη και για τις δύο χώρες , καθώς και οι δύο κυβερνήσεις – η κυβέρνηση του Κώστα Σημίτη και η προσωρινή κυβέρνηση Τανσού Τσιλλέρ- μόλις που είχαν αναλάβει τα ηνία⁵⁴. Ένα χρονικό των γεγονότων μέχρι τη κορύφωση της κρίσης των Ιμίων/Καρντάκ (βλέπε χάρτη Νο13) της 30/31 Ιανουαρίου είναι :

Χάρτης Νο13 ,Η θέση των Ιμίων

- 26 Δεκεμβρίου 1995 : Το τουρκικό φορτηγό πλοίο «Φιγκέντ Ακάντ» προσαράζει στις βραχονησίδες Ίμια (βλέπε Φώτο 14) . Ο Τούρκος πλοίαρχος ισχυρίζεται ότι βρίσκεται σε τουρκικά χωρικά ύδατα και αρνείται να δεχθεί βοήθεια από τα Ελληνικά μέσα έρευνας και διάσωσης .

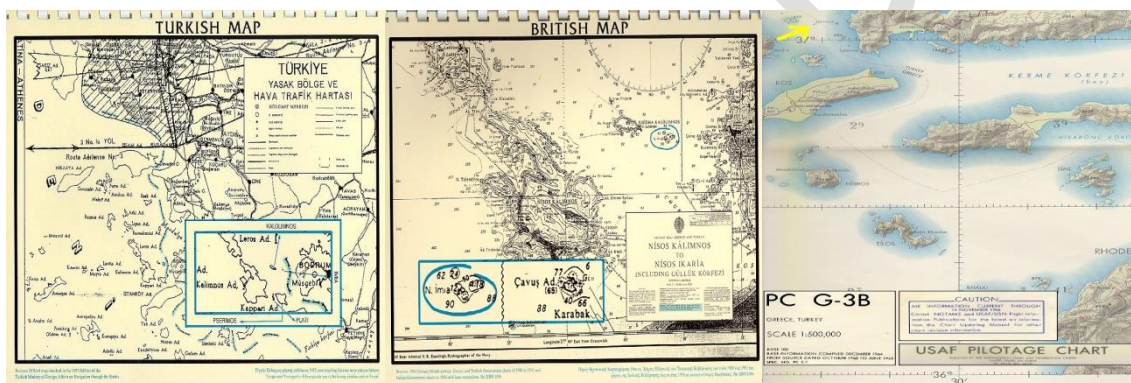
Φώτο Νο14 , Το Φιγκέντ Ακάντ στα Ίμια

- 28 Δεκεμβρίου : Τα ελληνικά και τουρκικά ρυμουλκά απεγκλωβίζουν από κοινού το τουρκικό πλοίο (κάτι που αργότερα χαρακτήρισε μέγα σφάλμα ο Αχμετ Νταβούτογλου) , το οποίο οδηγείτε στη Τουρκία⁵⁵ .

54. Ηρακλείδης, Α. (2007). *Άσπονδοι γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο* . Αθήνα : Σιδέρης, σελ 165-166.

55. Μηλάκας, Δ. (2012). *Η απόρρητη ιστορία του Αιγαίου* . Αθήνα: Εκδόσεις Το Ποντίκι, σελ 220-221.

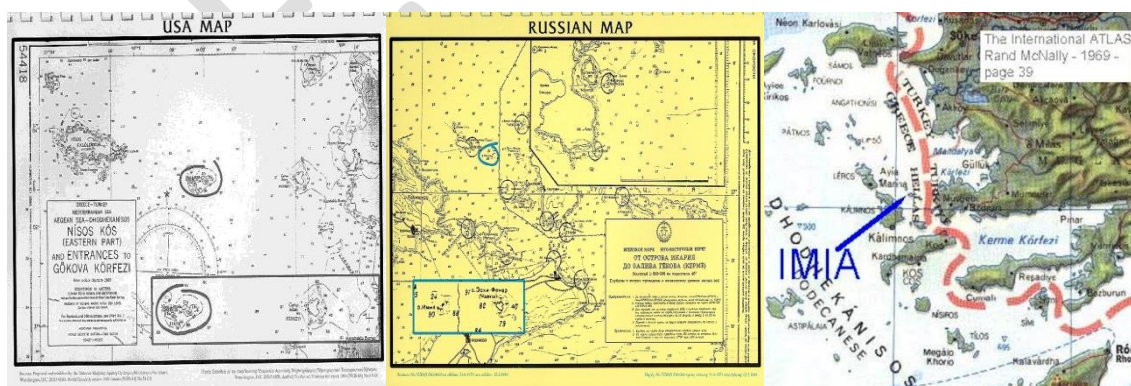
- 10 Ιανουαρίου 1996 : Η Ελλάδα με ρηματική διακοίνωση , απορρίπτει τη θέση του τουρκικού ΥΠ.ΕΞ. και υπενθυμίζει ότι με τη συνθήκη των Παρισίων του 1947 οι βραχονησίδες Ίμια παραχωρήθηκαν από την Ιταλία στην Ελλάδα κατά την ενσωμάτωση των Δωδεκανήσων⁵⁶ , κάτι που φαίνεται και σε επίσημο χάρτη του τουρκικού ΥΠ.ΕΞ. του 1953 (βλέπε χάρτη Νο15) , σε χάρτη του Βρετανικού Ναυαρχείου (βλέπε χάρτη Νο16), σε δύο Αμερικάνικους (USAF βλέπε χάρτη Νο17 , και του Υπουργείου Αμύνης χάρτης Νο18) , ένα Ρωσικό της υδατογραφικής υπηρεσίας του ΥΠ.ΑΜ του 1974 (βλέπε χάρτη Νο19) και στη διεθνή έκδοση του παγκόσμιο Άτλα του 1969 (Χάρτης Νο 20)⁵⁷. Οι χάρτες αυτοί είχαν σημαντική σημασία στη στήριξη των Ελληνικών θέσεων⁵⁸.

Χάρτης Νο 15 ,Τουρκικού ΥΠ.ΕΞ. 1953

Χάρτης Νο 16 , Βρετανικού Ναυαρχείου

Χάρτης Νο 17 , της USAF

Χάρτης Νο 18 USA ministry of Defence

Χάρτης Νο 19 ,Russia ministry of Defence

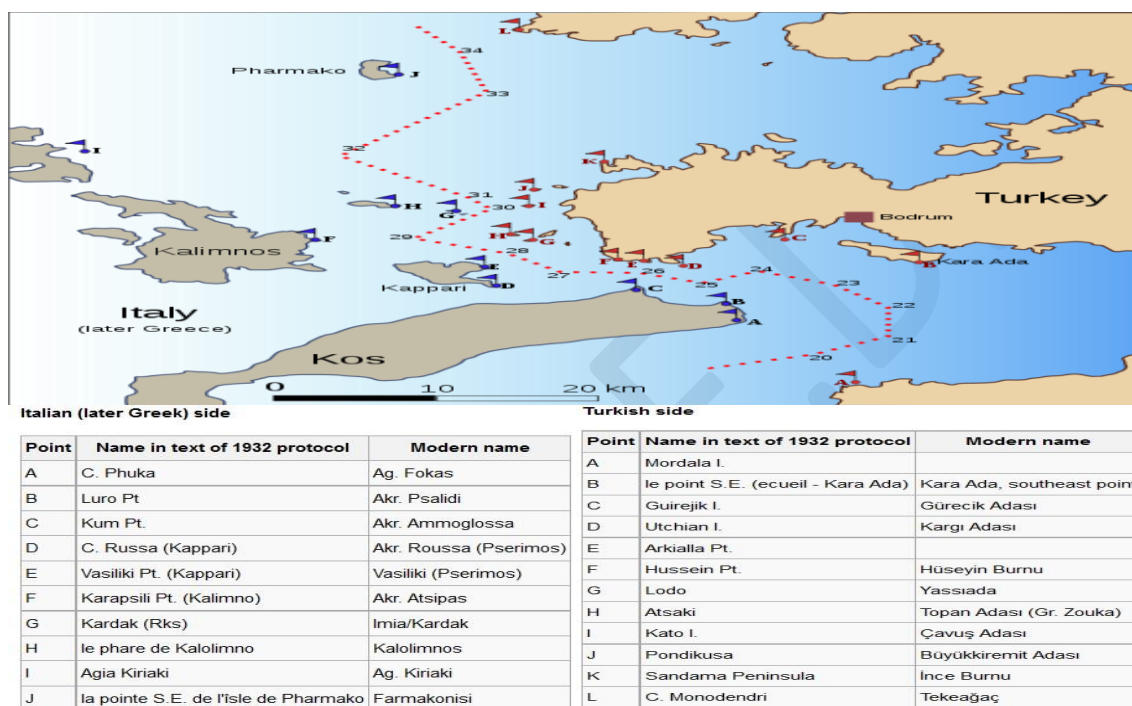
Χάρτης Νο 20,Διεθνής Άτλας 1969

56.ο.π. σελ 221 .

57.Πηγή χαρτών : ΥΠ.ΑΜ των Η.Π.Α. , Η.Β. , ΡΩΣΣΙΑΣ , Παγκόσμιος Άτλας . Το Τουρκικό ΥΠ.ΕΞ , αφαίρεσε το χάρτη Νο26 από την επίσημη ιστοσελίδα μετά από τη κρίση των Ιμίων/Καρντάκ.

58. Σημίτης, Κ.(2005) Πολιτική για μία δημιουργική Ελλάδα 1996-2004. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ. σελ 61.

Ωστόσο , πέρα των ελληνικών και ξένων χαρτών που σημειώνουν τα Ίμια ως Ελληνικά ας σημειωθεί ότι με το Ιταλο-τουρκικό πρωτόκολλο του 1932 για τη χάραξη της μεθοριακής γραμμής μεταξύ Τουρκίας και Δωδεκανήσων, η Άγκυρα είχε επισήμως αναγνωρίσει ότι τα Ίμια ανήκουν στα Δωδεκάνησα . Όπως φαίνεται και στο παρακάτω χάρτη από το πρωτόκολλο του 1932 που είχε υπογραφεί μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας⁵⁹(Βλέπε χάρτη Νο21).

Χάρτης Νο21 , Η συνοριακή διευθέτηση σύμφωνα με το πρωτόκολλο του 1932 μεταξύ Τουρκίας και Ιταλίας

Ενδεικτικό του παραπάνω γεγονότος ήταν ότι σύμφωνα με αμερικάνικα έγγραφα , τα οποία έπαιξαν ρόλο στη στάση των Η.Π.Α. , ο Τούρκος πρέσβης στη Ρώμη είχε προειδοποιήσει την πρωθυπουργό Τσιλέρ , πριν την κρίση των Ιμίων , ότι η Ιταλία κατείχε έγγραφα τα οποία αποδείκνυαν πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η νησίδα των Ιμίων άνηκε στα Δωδεκάνησα και ήταν επομένως αναμφισβήτητα ελληνική . Έμμεσες ευθύνες για την κρίση είχε η Ιταλία , η οποία μάλιστα εκείνη τη περίοδο ασκούσε την προεδρία της Ε.Ε. , λόγω της καθυστέρησης με την οποία αντέδρασε σε ένα τόσο λεπτό θέμα που αφορούσε την εδαφική ακεραιότητα ενός Ευρωπαίου εταίρου της . Σε τηλεγράφημα του ο Αμερικάνος πρέσβης στην Αθήνα τονίζει ότι «η Ελλάδα μπορεί να ενδιαφέρεται ακόμα περισσότερο να προσφύγει στο Δ.Δ.Χ. τώρα που τα επιχειρήματα της ενισχύονται» και προσθέτει «είμαστε όλοι κάπως ενοχλημένοι από την εξαιρετική βραδύτητα της Ιταλικής προεδρίας όσον αφορά την επίλυση της διαφοράς αυτής»⁶⁰.

59.Λυμπερης, Χ. (1999). *Πορεία σε ταραγμένες θάλασσες*. Αθήνα: Ποιότητα. σελ. 529.

60.Έλλης Α., Ιγνατίου Μ. (2009). *Ίμια , τα απόρρητα τηλεγραφήματα των Αμερικανών*. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη. σελ 18,19.

- 19 Ιανουαρίου 1996 : Στην Ελλάδα ξεκαθαρίζει η κατάσταση με τον ασθενή Ανδρέα Παπανδρέου και Πρωθυπουργός γίνεται ο Κ. Σημίτης .
- 25 Ιανουαρίου 1996: Ο Δήμαρχος Καλύμνου Δ.Διακομιχάλης (ο εν λόγω δήμαρχος συνδεόταν με τον υπουργό Άμυνας Γεράσιμο Αρσένη) και ο αστυνομικός διευθυντής της Καλύμνου Γ.ΡΙόλας μαζί με έναν ιερέα μετέβει στη μία από τις νησίδες Ίμια και ύψωσε την Ελληνική σημαία . Η Hurriyet (η εφημερίδα με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία στη Τουρκία) δημοσίευσε στο πρωτοσέλιδο της τη φωτογραφία της ύψωσης της σημαίας , στην οποία φαινόταν και ο παπάς⁶¹ (Φώτο No22) με τα ράσα ξεσηκώνοντας κύμα αντιδράσεων στη Τουρκία⁶².

Φώτο No 22, Ο δήμαρχος με τον ιερέα

- 28 Ιανουαρίου 1996: Ομάδα τούρκων δημοσιογράφων της εφημερίδας Hurriyet φτάνει στα Ίμια και με ελικόπτερο , υποστέλλει την ελληνική σημαία και υψώνει την Τουρκική δημοσιεύοντας παράλληλα ως πρωτοσέλιδο αυτή τη πράξη αυτή (βλέπε Φώτο No23).

Φώτο No23, το επίμαχο πρωτοσέλιδο της Hurriyet

- Λίγο αργότερα , οι άνδρες του περιπολικού πλοίου «Παναγόπουλος» αντιλαμβάνονται την τουρκική σημαία .Ο Αρχηγός ΓΕΝ δίνει εντολή στο κυβερνήτη του παράκτιου περιπολικού να αφαιρέσει την σημαία και να υψώσει ξανά την ελληνική .Ο Αρχηγός ΓΕΝ επικοινωνεί με τον Α/ΓΕΕΘΑ , Ναύαρχο Λυμπέρη , τον οποίο ενημερώνει για τα γεγονότα. Ο Λυμπέρης ενημερώνει με τη σειρά του τον ΥΕΘΑ Γεράσιμο Αρσένη⁶³.
- Ο πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης δεν είχε ενημερωθεί για το συμβάν από τον ΥΕΘΑ , πράγμα σοβαρό μιας και η τοποθέτηση σημαίας και η ύπαρξη αγήματος να το φυλάει μπορούσε να αποτελέσει πρόσχημα για νέο επεισόδιο . Σε αυτό το σημείο πρέπει να πούμε ότι ο Αρσένης σε συνεδρίαση του ΚΥΣΕΑ στις 8-2-1996 είπε ότι η «η εντολή που έδωσα ήταν να φύγει η τουρκική σημαία.»⁶⁴

61. Η λεπτομέρεια αυτή είναι σημαντική γιατί για το μέσο τούρκο η εικόνα ενός παπά με τα ράσα να ανεμίζουν είναι ιδιαίτερα αποκρουστική γιατί αμέσως συνδυάζεται με τον Ελληνικό εθνικισμό και τη μεγάλη ιδέα του 19^{ου} αιώνα (έως το 1922) , καθώς επίσης και με το Μακάριο (τον κατά αυτούς αιμοσταγή παπά) .

62. Ηρακλίδης, Α. (2007). *Άσπονδοι γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο* . Αθήνα : Σιδέρης, σελ 167.

63. Μηλάκας, Δ. (2012). *Η απόρρητη ιστορία του Αιγαίου* . Αθήνα: Εκδόσεις Το Ποντίκι. σελ 221 .

64. Σημίτης, Κ. (2005) *Πολιτική για μία δημιουργική Ελλάδα 1996-2004*. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ. σελ 59-60 .

- 29 Ιανουαρίου 1996: Ο νέος πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης , στις προγραμματικές του δηλώσεις στη βουλή , στέλνει μήνυμα προς την Τουρκία ότι σε οποιαδήποτε πρόκληση η Ελλάδα θα αντιδράσει αμέσως και δυναμικά .
- 30 Ιανουαρίου 1996 : Η πρωθυπουργός της Τουρκίας Τανσου Τσιλέρ δηλώνει μέσα στη τουρκική βουλή ότι την επόμενη μέρα η ελληνική σημαία θα έχει κατέβει από τα Ίμια⁶⁵ .

Η κατάσταση είχε πλέον εξελιχθεί σε μεγάλη κρίση , παρά τις προσπάθειες του Σημίτη να αποφευχθεί μία ένοπλη σύγκρουση γιατί στην Ελλάδα «από τα ΜΜΕ αλλά και από τις ένοπλες δυνάμεις καλλιεργείται κλίμα θερμού επεισοδίου και πολεμικής αναμέτρησης » . Χωρίς έγκριση από το Σημίτη , με διαταγές του Αρσένη και του Λυμπέρη , παρατάχθηκε ο ελληνικός στόλος στο ανατολικό Αιγαίο και στη συνέχεια το ίδιο έκανε και ο τουρκικός στόλος , με διαταγή της Τσιλέρ προς τον αρχηγό του τουρκικού ναυτικού , ναύαρχο Guven Erkaya.

Η κρίση αποκλιμακώθηκε κυρίως λόγω της αυτοσυγκράτησης που έδειξε πρώτος ο Σημίτης , ειδικά όταν κατάλαβε ότι το επεισόδιο ήταν τυχαίο και αντιλήφθηκε τον εμπρηστικό ρόλο του Αρσένη και του Λυμπέρη ο οποίος ζητούσε το πράσινο φώς για εμπλοκή με τον τουρκικό στόλο επειδή η Ελλάδα υπερτερούσε 2:1 και θα τον βύθιζε με μικρές απώλειες .

Από την τουρκική πλευρά η νηφαλιότητα άργησε λίγο περισσότερο και αυτό γιατί την κλιμάκωση την ευνοούσε η ίδια η Τσιλέρ , προκειμένου να εξασφαλίσει την πρωθυπουργία , όπως την κατηγόρησε και ο ίδιος ο Γιλμάζ (που τελικά την διαδέχθηκε ως πρωθυπουργός αμέσως μετά την κρίση).⁶⁶

Από Αμερικανικά έγγραφα προκύπτει ξεκάθαρα , σε «πείσμα των μονίμως παθιασμένων οπαδών της συνωμοσιολογίας » , η Ουάσινγκτον όχι μόνο δεν δημιούργησε την κρίση αλλά αντίθετα προσπάθησε να αφυπνίσει την «κοιμώμενη» Αθήνα προειδοποιώντας ότι αυτή πλησιάζει , και στη συνέχεια λειτούργησε «πυροσβεστικά» , αποτρέποντας τον πόλεμο⁶⁶. Καίριο ρόλο στην αποκλιμάκωση έπαιξε ο ΥΠ.ΕΞ. των Η.Π.Α. Warren Christopher , ο ΥΠ.ΑΜ. William Perry αλλά και ο ίδιος ο πρόεδρος Bill Clinton (με τηλεφωνήματα στους Έλληνες και Τούρκους Ομολόγους)⁶⁷ .

65. Μηλλάκης, Δ. (2012). *Η απόρρητη ιστορία του Αιγαίου* . Αθήνα: Εκδόσεις Το Ποντίκι. σελ 221-222.

66. Ηρακλείδης, Α. (2007). *Ασπονδοί γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο* . Αθήνα : Σιδέρης. σελ 168-169.

67. Έλλης Α., Ιγνατίου Μ. (2009). *Ίμια , τα απόρρητα τηλεγραφήματα των Αμερικανών*. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη. σελ 17-18.

Το τελικό πακέτο της λύσης ήταν να μην υπάρχει καμία σημαία στις δύο βραχονησίδες και να ισχύσει το status quo ante ως προς τις βραχονησίδες , εννοείται όπως το αντιλαμβανόταν η κάθε πλευρά⁶⁸.

Ενδεικτικά αξίζει να αναφέρουμε ότι σε ερώτηση ,προς το τέως πλέον πρόεδρο ,Bill Clinton από τον δημοσιογράφο Αλέξη Παπαχελά σχετικά με τα Ίμια αφού χαρακτήρισε το συμβάν "τραγικό", ομολογώντας ότι τον έκανε "καλύτερο πρόεδρο" , σημείωσε ότι η επίλυση του προβλήματος απαιτούσε εξαιρετικά λεπτούς χειρισμούς. "Καθόμουν στο γραφείο μου και ξαφνικά άρχισαν να κτυπούν τα τηλέφωνα", είπε. Η πρωθυπουργός της Τουρκίας Τανσού Τσιλέρ , προσπαθούσε να μου εξηγήσει ότι "Ελλάδα και Τουρκία ξεκινούν πόλεμο, επειδή δύο τούρκοι δημοσιογράφοι και κάποιοι έλληνες βαρκάρηδες συνεπλάκησαν σε έναν βράχο που κατοικούσε μία κατσίκα , στην αρχή γέλασα κι εγώ σαν κι εσάς, αλλά μετά, αφού ανάλωσα αρκετές ώρες για να δω τους χάρτες της περιοχής, να διαβάσω τις συμφωνίες που έχουν υπογραφεί για τη λεπτή γραμμή των θαλάσσιων συνόρων Ελλάδας – Τουρκίας και να συζητήσω με τους συμβούλους για την ακριβή εκτίμηση της κατάστασης συνειδητοποίησα ότι ένα ζήτημα που σε κάποιους μπορεί να φαίνεται μικρό, για κάποιους άλλους είναι ιδιαίτερα σοβαρό και το αντίστροφο".⁶⁹

Η Ελληνοτουρκική στρατιωτική σύγκρουση στο Αιγαίο (Ίμια) τον Ιανουάριο του 1996 αποφεύχθηκε χάρις τον ισχυρό διαιτητικό ρόλο των Η.Π.Α. Οι Ευρωπαϊκοί θεσμοί παρείχαν ελάχιστη έως καθόλου βοήθεια και δεν έδειξαν καμία διάθεση να μεσολαβήσουν παρά το γεγονός ότι τους προηγούμενους μήνες η Ελληνική κυβέρνηση είχε προσπαθήσει εναγωνίως να τους εμπλέξει σε αυτή την διαμάχη . Η Ελληνική σοσιαλιστική κυβέρνηση από τότε και μετά άλλαξε την στάση της αναφορικά με την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στήριζε από τότε κάθε προσπάθεια ενίσχυσης της⁷⁰ .

Η συμβολή των Αμερικανών ήταν τόσο καίρια , ώστε ο νέος στη πρωθυπουργία Σημίτης αισθάνθηκε την ανάγκη να ευχαριστήσει από το βήμα της βουλής την Ουάσιγκτον για τη συμβολή της κάτι που για τα ελληνικά δεδομένα θεωρείται μεγάλο ατόπημα με δεδομένο τον αντιαμερικανισμό που ίσχυε και τότε⁷¹.

68. ο.π. σελ 18.

69.CAPITAL.GR (2007) «Ο Κλίντον παρουσίασε στην Αθήνα τη μοντέρνα οικονομία» <http://www.capital.gr/news.asp?Details=372065> (τελευταία πρόσβαση 14/4/13).

70. Lavdas, K. (1997). *The Europeanization of Greece : interest politics and the crises of integration*. London/ New York: Macmillan. σελ 254 .

71. Ηρακλείδης, Α. (2007). *Ασπονδοί γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο* . Αθήνα : Σιδέρης, σελ 168-169.

Επί της ουσίας ο λόγος για τον οποίο ο Πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης είχε ευχαριστήσει τις Η.Π.Α. ήταν διότι δεν είχε καταφέρει να έρθει σε επικοινωνία με κανέναν από τους Ευρωπαίους ηγέτες , παρά την αγωνιώδη προσπάθειά του , οι οποίοι ηγέτες κυριολεκτικά δεν του σήκωναν το τηλέφωνο και μόνο οι Η.Π.Α. έδειξαν ισχυρό ενδιαφέρον για την αποσόβηση της κρίσης με προσωπική παρέμβαση του τότε προέδρου Bill Clinton⁷² .

Από την ημέρα της μεγάλης κρίσης για τα Ίμια , και της παραλίγο πολεμικής σύρραξης που αποσοβήθηκε χάρις στις ενέργειες της Ουάσινγκτον , οι Αμερικανοί εργάστηκαν μεθοδικά για να προετοιμάσουν και τελικά να επιτύχουν τη συμφωνία Σημίτη – Ντεμιρέλ στη Μαδρίτη , στις 8 Ιουλίου 1997 .Σύμφωνα με αυτή οι δύο χώρες θα αναλάβουν προσπάθεια που θα βασίζεται σε :

- I. Αμοιβαία δέσμευση για την ειρήνη , της ασφάλεια και την συνεχή ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας .
- II. Σεβασμό στη κυριαρχία κάθε χώρας .
- III. Σεβασμό των αρχών του διεθνούς δικαίου και των διεθνών συνθηκών
- IV. Σεβασμό στα νόμιμα , ζωτικά συμφέροντα και ενδιαφέροντα της κάθε χώρας στο Αιγαίο , τα οποία έχουν μεγάλη σημασία για την ασφάλεια και την εθνική κυριαρχία τους .
- V. Δέσμευση αποφυγής μονομερών ενεργειών στη βάση του αμοιβαίου σεβασμού και της επιθυμίας , ώστε να αποτραπούν συγκρούσεις οφειλόμενες σε παρεξήγηση και
- VI. Δέσμευση διευθέτησης των διαφορών με ειρηνικά μέσα , στη βάση αμοιβαίας συναίνεσης και χωρίς τη χρήση βίας ⁷³.

72.Λάβδας, Κ. (2011) ΠΜΣ τμήματος Πολιτικών Επιστημών . Διάλεξη στα πλαίσια του μαθήματος ‘’ Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική των Η.Π.Α. (24 Νοεμβρίου 2011).

73. Έλλις Α., Ιγνατίου Μ. (2009). *Ίμια , τα απόρρητα τηλεγραφήματα των Αμερικανών*. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη. σελ 381,382.

1.5.2 Οι συνέπειες της Κρίσης των Ιμίων , η εμφάνιση των Γκρίζων Ζωνών.

1.5.2.α .Η διαχείριση της Κρίσης των Ιμίων

Εξετάζοντας τη διαχείριση της κρίσης ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα είναι η παρατήρηση των Μαυρίδη και Φακιάλα ότι «η διαλεκτική σύγκρουση της ελληνικής και της τουρκικής στρατηγικής στα Ίμια φανέρωσε τη σύγκρουση δύο διαφορετικών λογικών . Την ελληνική λογική που ήταν να κερδηθεί είτε η ειρήνη είτε ο πόλεμος , και την τουρκική που ήταν να κερδηθεί η κρίση με στρατηγική διαχείριση της κρίσης χωρίς τη δογματική προσήλωση στο δίλλημα πόλεμος ή ειρήνη » :

Η Τουρκική στρατηγική ήταν συνδυασμός επιθετικών πολιτικών στρατηγικής διαχείρισης κρίσης με άξονα τη στρατηγική του εξαναγκασμού και τη λογική περιορισμένου πολέμου . Πέρα από την απειλή γενικευμένου πολέμου , στηρίχθηκε στην επιχειρησιακή εκτέλεση περιορισμένου και εύκολα ανα(σ)τρέψιμου , διατηρώντας την κλιμάκωση της κρίσης στο στάδιο της χαμηλής έντασης βίας και περιορίζοντας το κίνητρο της Ελλάδας για προσφυγή σε μετωπική ένοπλη σύρραξη .

Ένας παράγοντας που επηρέασε αρνητικά τις προσπάθειες χειρισμού τις κρίσεως ήταν ότι ενώ η πολιτική ηγεσία ήταν αποφασισμένη να αποφύγει τη σύγκρουση ,στις ένοπλες δυνάμεις είχε δημιουργηθεί πνεύμα κλιμάκωσης και προετοιμασίας για επιχειρήσεις . Διαπιστώθηκε επίσης ότι η έλλειψη γνώσεων και εμπειρίας της πολιτικής ηγεσίας (υπουργών , βουλευτών) , τόσο όσον αφορά στις βασικές αρχές χειρισμού κρίσεων όσο και τους Κανόνες Εμπλοκής , οι οποίοι δεν είχαν οριστεί με σαφή και συγκεκριμένο τρόπο κατά τη διάρκεια της κρίσης , αποτελεί σημαντικό πρόβλημα . Η διαπίστωση αυτή ισχύει όχι μόνο για την κυβέρνηση αλλά και για όλο τον πολιτικό κόσμο γενικότερα.

Τέλος , αρνητική εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι τόσο στα Ίμια όσο και σε άλλες κρίσεις (π.χ. S-300 , Οτσαλάν κ.α.) δεν υλοποιήθηκε ,τουλάχιστον σε εθνικό επίπεδο , αν όχι και σε επίπεδο συγκεκριμένων υπουργείων , η θεωρούμενη ως κλασική διαδικασία της εξαγωγής συμπερασμάτων (Lessons Learned) . Είναι , βεβαίως , εύλογο το ερώτημα: Αν δεν εντοπιστούν τα τυχόν σφάλματα στο χειρισμό μίας κρίσης , πως θα γίνουν διορθωτικές κινήσεις με στόχο την πιο αποτελεσματική λειτουργία του μηχανισμού χειρισμού κρίσεων⁷⁴ .

74.Ντόκος Θ. – Τσάκωνας Π. (2005). *Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας* . Αθήνα:Εκδόσεις Παπαζήση. σελ. 267, 268, 275

1.5.2β.Οι συνέπειες της Κρίσης των Ιμίων

Αναφορικά με τις συνέπειες της κρίσης των Ιμίων η Άγκυρα θεωρεί τα Ίμια «αιχμή του δόρατος» στην προσπάθειά της να επιβάλει το μεγάλο ζήτημα των γκρίζων ζωνών στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με την Ελλάδα. *«Για εμάς τα Ίμια δεν αποτελούν ελληνική βραχονησίδα βάσει της συμφωνίας του 1996, την οποία διαπραγματεύθηκε ο Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ, αλλά έδαφος ακαθόριστης κυριαρχίας προς διευθέτηση»* τονίζει χαρακτηριστικά τούρκος διπλωμάτης.

Οι ελληνικές διπλωματικές υπηρεσίες εκτιμούσαν αρχικά πως οι γκρίζες ζώνες δεν αποτελούσαν πραγματική διεκδίκηση αλλά διαπραγματευτικό χαρτί το οποίο θα έπαιρνε πίσω η Τουρκία στο τέλος. Με την πάροδο του χρόνου όμως έγινε σαφές πως το τουρκικό ναυτικό σε συνεργασία με το υπουργείο Εξωτερικών αποφάσισαν να εγείρουν συνεχώς και με εμμονή το θέμα. Βετεράνος έλληνας πολιτικός θυμάται συζήτηση που είχε με τον πάλαι ποτέ τούρκο υπουργό Εξωτερικών Γκιουνενσάι για το ποιες ήταν οι διμερείς εκκρεμότητες στο Αιγαίο. Ο έλληνας πολιτικός παρατήρησε πως έπειτα από πολλή ώρα, αρκετά τσιγάρα και κουβέντα, ο Γκιουνενσάι δεν είχε αναφερθεί στις γκρίζες ζώνες. Δεν πέρασε λίγη ώρα για να αντιληφθεί πως ένας υπηρεσιακός παράγοντας προσπαθούσε επίμονα να δείξει ένα χαρτάκι στον Γκιουνενσάι. Όταν τελικά το είδε, γύρισε και είπε: *«Α, και βεβαίως να μην ξεχάσω το σημαντικό για εμάς θέμα των γκρίζων ζωνών!»*. Ερωτηθείς, όπως κάθε τούρκος αξιωματούχος, *«μα ποιες επιτέλους είναι αυτές οι ζώνες;»*, ο Γκιουνενσάι απάντησε: *«Όσες δεν έχουν ρυθμισθεί από τις διεθνείς συνθήκες. Δεν ξέρουμε πόσες μπορεί να είναι, αυτά θα τα βρούμε την ώρα της τελικής διαπραγμάτευσης»*.

Η κυβέρνηση Σημίτη είχε αποδεχθεί τις γκρίζες ζώνες ως πραγματικό θέμα προς συζήτηση. Κατά την άποψη του πρώην πρωθυπουργού και των στενών του συνεργατών, το θέμα δεν μπορούσε να εξαιρεθεί από την ατζέντα, ενώ οι διεθνείς νομικοί σύμβουλοι που είχε προσλάβει η αρμόδια συμβουλευτική ομάδα υποστήριζαν πως η Ελλάδα θα κέρδιζε σε αυτό το σημείο στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

Η μετέπειτα κυβέρνηση Καραμανλή δεν συμφωνούσε με αυτή την εκτίμηση και θέλησε να παγώσει για όσο διάστημα γινόταν τη διαπραγμάτευση σε αυτό το εκρηκτικό θέμα, βάσει του οποίου για πρώτη φορά τίθεται θέμα αμφισβήτησης της κυριαρχίας ελληνικού εδάφους⁷⁵.

75. Παπαγελάς, Α. (2005). «Βόμβα οι «γκρίζες ζώνες» Τι επιδιώκει η Τουρκία με τις προσεγγίσεις της στα Ίμια ». Εφημερίδα το Βήμα. <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=163604> (τελευταία πρόσβαση 14/3/13).

Η Άγκυρα όμως επέμεινε και έστειλε το μήνυμα συνεχώς «πως θέλει τώρα λύση, λύση, λύση», όπως χαρακτηριστικά συνήθιζε να αναφέρει ο Ταγίπ Ερντογάν. Πολλοί διπλωματικοί παρατηρητές εκτιμούν πως τα Ίμια και οι γκρίζες ζώνες κυρίως, βρίσκονταν πίσω από την απόφαση του κ. Κ. Καραμανλή να εγκαταλείψει το Ελσίνκι και να προσπαθήσει να κερδίσει χρόνο παρατείνοντας τη διαπραγμάτευση.

Σημαίνοντες κυβερνητικοί αξιωματούχοι στην Αθήνα εκτιμούσαν ότι η υπόθεση των γκρίζων ζωνών αποτελούσε μία ωρολογιακή βόμβα, που μπορούσε εύκολα να εκραγεί στο Αιγαίο με ένα-δυο αδέξιους χειρισμούς. «Αντιληφθείτε το εξής», τόνιζε έμπειρος στρατιωτικός αξιωματούχος, «οι Τούρκοι δεν μας έχουν ποτέ πει τι θεωρούν γκρίζα ζώνη. Αν αύριο το πρωί ένα τουρκικό εμπορικό πλοίο προσαράξει στη βραχονησίδα Χ, είναι εντελώς πιθανό το τουρκικό επιτελείο να κρίνει ότι πρόκειται για γκρίζα περιοχή και να αρχίσει μια κλιμάκωση με επικίνδυνες συνέπειες». Ο ίδιος αξιωματούχος περιμένει νέες μίνι κλιμακώσεις με πολύωρες επισκέψεις τουρκικών σκαφών γύρω από τα Ίμια, σε μια προσπάθεια να πεισθεί η Αθήνα πως δεν κερδίζει τίποτε αρνούμενη να διαπραγματευθεί το τελικό deal στο Αιγαίο⁵⁵. Από τη κρίση των Ιμίων και έπειτα, με άξονα τη διαφορά για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, η Τουρκία άρχισε σταδιακά να θέτει σε εφαρμογή την πολιτική των επαυξανόμενων αμφισβητήσεων και διεκδικήσεων που σταδιακά περιέλαβε:

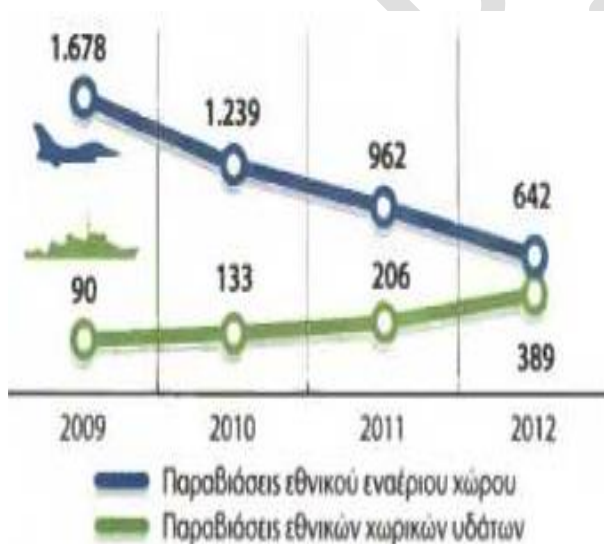
- αμφισβήτηση του νομίμου και κυριαρχικού δικαιώματος της Ελλάδας, με απειλή πολέμου (*casus belli*), να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της μέχρι τα 12 ναυτικά μίλια, όπως προβλέπει το Δίκαιο της Θάλασσας και όπως έχει πράξει το σύνολο σχεδόν των παράκτιων κρατών της διεθνούς κοινότητας.⁷⁶
- αμφισβήτηση του εύρους του ελληνικού εθνικού εναέριου χώρου, μέσω συνεχών παραβιάσεών του από τουρκικά μαχητικά αεροσκάφη,
- αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας επί νησιών (καινοφανής θεωρία γκρίζων ζωνών) και παραβίασή της ακόμα και στην περίπτωση κατοικημένων,
- αμφισβήτηση των θαλάσσιων συνόρων, κυρίως Υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ
- αμφισβήτηση των αρμοδιοτήτων εντός του FIR Αθηνών που ασκεί η Ελλάδα βάσει αποφάσεων του ICAO, και η συνεχής άρνηση συμμόρφωσης της Τουρκίας προς τους κανόνες εναέριας κυκλοφορίας⁷⁷,

⁷⁶ο.π.

⁷⁷Υπουργείο Εξωτερικών «Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων» <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinoturkikon-sheseon/> (τελευταία πρόσβαση 14/3/13).

- αμφισβήτηση των αρμοδιοτήτων της Ελλάδας εντός της περιοχής ευθύνης της για θέματα έρευνας και διάσωσης και απαίτηση της Τουρκίας για αποστρατιωτικοποίηση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου⁷⁸.

22 χρόνια μετά την κρίση των Ιμίων , η Τουρκία θεωρεί ότι ο χρόνος λειτουργεί υπέρ της . Επιμένει στη θεωρία των «γκρίζων ζωνών» , ενώ πληθαίνουν οι παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου . Μάλιστα , καθ'όλη τη διάρκεια του 2009 , τουρκικά μαχητικά έφτασαν να πετούν πάνω από κατοικημένα ελληνικά νησιά , όπως το Αγαθονήσι , το Φαρμακονήσι και οι Φούρνοι⁷⁹ . Σε αυτό το σημείο ωστόσο αξίζει να παραθέσουμε τα πρόσφατα στοιχεία του ΓΕΕΘΑ (βλέπε πίνακα 52 και 53) σύμφωνα με τα οποία οι παραβιάσεις των εθνικών χωρικών υδάτων από τουρκικά πολεμικά πλοία αυξήθηκαν κατά 332% την τελευταία τετραετία, γράφοντας κάθε χρόνο και από ένα νέο «ρεκόρ» .Αντιθέτως το ίδιο διάστημα , από το 2009 οπότε και είχε σημειωθεί ρεκόρ εναέριων παραβιάσεων , οι παραβιάσεις του εθνικού εναέριου χώρου από τουρκικά μαχητικά βαίνουν μειούμενες .Το γεγονός αυτό δείχνει ότι η Τουρκία εντείνει τις πιέσεις της προς την κατεύθυνση των «Γκρίζων Ζωνών »⁸⁰

Πίνακας Νο 24, γράφημα θαλάσσιων και εναέριων παραβιάσεων

Παραβιάσεις εθνικών χωρικών υδάτων				
	2009	2010	2011	2012
ΣΥΝΟΛΟ	90	133	206	389
Ιανουάριος	12	11	61	26
Φεβρουάριος	-	-	14	17
Μάρτιος	-	10	27	53
Απρίλιος	-	4	16	34
Μάιος	9	15	24	18
Ιούνιος	4	8	6	10
Ιούλιος	5	5	8	36
Αύγουστος	10	-	4	37
Σεπτέμβριος	5	3	8	59
Οκτώβριος	3	10	12	24
Νοέμβριος	10	4	7	37
Δεκέμβριος	32	63	19	38

Πίνακας Νο 25 , αριθμός παραβιάσεων ανά έτος

78.Υπουργείο Εξωτερικών. (2013). «Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων» <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/> (τελευταία πρόσβαση 14/3/13).

79.Ελλης Α., Ιγνατίου Μ. (2009). *Ιμια , τα απόρρητα τηλεγραφήματα των Αμερικανών*. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη. σελ 384-385.

80.Γ.Ε.ΕΘ.Α. (2013) «Αρχείο Παραβάσεων-Παραβιάσεων » http://www.geetha.mil.gr/index.asp?a_id=2735 (τελευταία πρόσβαση 14/3/13).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΓΕΕΘΑ, οι παραβιάσεις των ελληνικών χωρικών υδάτων έχουν αυξηθεί από 414 το 2016 σε 1.998 το 2017. Μόνο εντός του πρώτου διμήνου του 2018 έχουν ανέλθει σε 244. Στον αέρα, οι παραβιάσεις του Εθνικού Εναερίου Χώρου ήταν 1.671 το 2016 και 3.317 το 2017, ενώ το ίδιο διάστημα οι εμπλοκές από 68 εκτοξεύθηκαν στις 176. Μειώθηκαν οι υπερπτήσεις (από 57 το 2016 σε 39 το 2017), αλλά την ίδια στιγμή οι οπλισμένοι σχηματισμοί υπερδιπλασιάστηκαν (από 68 το 2016 σε 257 το 2017) – στοιχείο που ενισχύει τους φόβους περί ατυχήματος.

Σε κάθε ευκαιρία, οι Τούρκοι θέτουν τις αξιώσεις τους, οι οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις δεν στηρίζονται σε νομικά επιχειρήματα, και δείχνουν αποφασισμένοι να συνεχίσουν αυτή τη πρακτική. Άλλωστε, με ψήφισμα της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης απειλούν ευθέως την Ελλάδα, σύμμαχο τους στο ΝΑΤΟ, με πόλεμο εάν εφαρμόσει τις πρόνοιες του Δικαίου της θάλασσας και επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα στα δώδεκα μίλια⁸¹. Σε αυτό το σημείο ωστόσο αξίζει να αναφέρουμε ότι η κυβέρνηση Ερντογάν είχε προσπαθήσει να απαλείψει την αναφορά στο *casus belli*, με σχετική πρόταση προς την Τουρκική εθνοσυνέλευση αλλά στο τέλος δίστασε διότι φοβήθηκε ότι δεν θα γινόταν δεκτή αυτή η πρόταση⁸².

Η Ελλάδα από την πλευρά της, αντιμετωπίζει την επιθετικότητα της Γείτονος με ψυχραιμία, η οποία ενδεχομένως να παρερμηνεύεται από μερικούς ως αδυναμία. Δεν αποδέχεται τις τουρκικές αξιώσεις, επιμένει στο σεβασμό του Διεθνούς Δικαίου και των Διεθνών Συνθηκών και, μετά την εμπειρία των Ιμίων βρίσκεται σε εγρήγορση αναμένοντας το επόμενο περιστατικό⁸¹.

Κλείνοντας μπορούμε να πούμε ότι η βαθύτερη αιτία για αυτή τη διένεξη, όπως και για τις άλλες στο Αιγαίο είναι η εκατέρωθεν υποψία έως απόλυτη βεβαιότητα ότι το άλλο μέρος, ο ιστορικός εχθρός, ακολουθεί στρατηγική αμφισβήτησης του υπάρχοντος *status quo*, εν προκειμένω των ιδίων των «ιερών συνόρων» στο Αιγαίο. Και εδώ επικρατούν κατοπτρικές εικόνες. Ο Άλλος ακολουθεί απαράδεκτη αναθεωρητική πολιτική και, στη συγκεκριμένη μάλιστα περίπτωση των Ιμίων/Καρντάκ, δεν δίστασε να παίζει ακόμη και με τη φωτιά, με την απειλή χρήσης βίας, απειλώντας με πόλεμο, προκειμένου να επιβάλει την αναθεωρητική του πολιτική⁸².

81. Έλλης Α., Ιγνατίου Μ. (2009). *Ιμια, τα απόρρητα τηλεγραφήματα των Αμερικανών*. Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη. σελ 384-385.

82. Ηρακλείδης, Α. (2007). *Άσπονδοι γείτονες: Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο*. Αθήνα: Σιδέρης. σελ 309, 369.

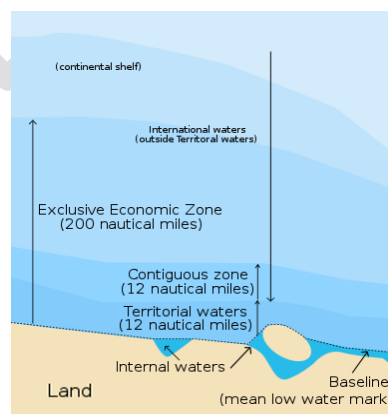
Β' ΜΕΡΟΣ :Αιγιαλίτιδα Ζώνη - Συνορεύουσα Ζώνη – Υφαλοκρηπίδα - ΑΟΖ , Ελληνική , Τουρκική και Διεθνής νομοθεσία

2.1.Αιγιαλίτιδα Ζώνη ή Χωρικά Ύδατα

2.1.1.Διεθνής Νομοθεσία – Δίκαιο της Θάλασσας

Τα χωρικά ύδατα των κρατών ή η Αιγιαλίτιδα ζώνη είναι η θαλάσσια περιοχή που περιβάλλει το έδαφος των κρατών ή το έδαφος των νήσων . Στη θαλάσσια αυτή περιοχή τα κράτη ασκούν πλήρη κυριαρχία , με τους περιορισμούς που επιβάλλει το δικαίωμα αβλαβούς διέλευσης των πλοίων των τρίτων κρατών . Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών (1982) για το δίκαιο της θάλασσας , στο άρθρο 3 αναφέρει ότι «κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το πλάτος των χωρικών του Υδάτων μέχρι ενός ορίου που δεν ξεπερνάει τα 12 Ναυτικά Μίλια , που μετριοούνται από τις γραμμές βάσεως που προσδιορίζονται σύμφωνα με αυτή τη Σύμβαση» . Ένα ναυτικό μίλι ισοδυναμεί με 1852 μέτρα .

Για την μέτρηση των χωρικών υδάτων λαμβάνεται υπόψη η γραμμή βάσης (Baseline). Εκτός αν ορίζεται διαφορετικά , η κανονική γραμμή βάσης για τη μέτρηση του πλάτους της αιγιαλίτιδας ζώνης είναι η γραμμή της άμπτυης κατά μήκους του κράτους. Στην περίπτωση που η ακτή ενός κράτους χαρακτηρίζεται από βαθιές εσοχές , η αιγιαλίτιδα ζώνη μετρίεται από ίσες γραμμές βάσης που σύρονται μεταξύ των ανοιγμάτων των εσοχών(βλέπε εικόνα Νο26).

Εικόνα Νο26 , πηγή :www.wikipedia.gr

Στην Αιγιαλίτιδα ζώνη τα κράτη έχουν το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης (Innocent Passage) για όλα τα πλοία τους. Το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης των πλοίων των τρίτων κρατών στα χωρικά ύδατα ενός κράτους υπόκειται σε αυστηρούς περιορισμούς και κανονισμούς , που προσπαθούν να εγγυηθούν την ασφάλεια και την προστασία διαφόρων συμφερόντων του παράκτιου κράτους σύμφωνα με τους νόμους και τους κανονισμούς του.⁸³

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθούν δύο σημαντικές λεπτομέρειες : πρώτον ότι η Αιγιαλίτιδα ζώνη δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 12 N.M. , πράγμα που σημαίνει ότι ένα κράτος μπορεί να μην εξαντλήσει το όριο αυτό και δεύτερον ότι η ⁸⁴

83.Πουλάντζας, Ν. (2007). *Το δίκαιο της θάλασσας* . Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη, σελ 58,59,60.

84. Δίπλα, Χ. & Ροζάκης, Χ. (2004). *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, σελ 16.

κωδικοποίηση του κανόνα στο άρθρο 3 είχε ως αποτέλεσμα την εναρμόνιση του συμβατικού με το εθνικό δίκαιο.⁸⁵

2.1.2 Η Ελληνική Νομοθεσία για την Αιγιαλίτιδα ζώνη

Η Ελλάδα έχει αυτή τη στιγμή εύρος αιγιαλίτιδας ζώνης 6 Ναυτικά Μίλια , η οποία είχε καθοριστεί με τον Α.Ν. 230 της 17.9/13.10.1936 .Πρόκειται για την πρώτη νομοθετική πράξη της ελληνικής πολιτείας , με την οποία ρυθμίζεται αποκλειστικός το πλάτος των χωρικών υδάτων στα 6 ν.μ. . Συγκεκριμένα στο άρθρο 1 αναφέρονται τα ακόλουθα : «Η έκτασης της Αιγιαλίτιδας ζώνης καθορίζεται εις έξι ναυτικά μίλια από της ακτής , μη θιγόμενων των εν ισχύ διατάξεων , των αφορωσών εις τας ειδικάς περιπτώσεις , καθ'αυτήν η αιγιαλίτιδα ζώνη ορίζεται μείζων ή ελάσσων των έξι ναυτικών μιλίων » .⁸⁶ Η επιφύλαξη αυτή παρέπεμπε στο Π.Δ. του 1931, που καθόριζε την αιγιαλίτιδα ζώνη εύρους 10 ν.μ. για τους σκοπούς της αεροπορίας και αστυνόμευσης αυτής. Η αιγιαλίτιδα ζώνη γενικής εφαρμογής και έκτασης 6 ν.μ. προβλέπεται και στο άρθρο 139 του Κώδικας Δημοσίου. Ναυτικού Δικαίου(ΚΑΝΔ) [ΝΔ 187/1973 (ΦΕΚ Α' 261)].⁸⁷

Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση του 1982 για το δίκαιο της Θάλασσας με τον κυρωτικό νόμο 2321 του 1995 , του οποίου το άρθρο 2 ορίζει ότι : «η Ελλάδα έχει το αναφαίρετο δικαίωμα κατ'εφαρμογήν του άρθρου 3 της κυρούμενης σύμβασης να επεκτείνει σε οποιοδήποτε χρόνο το εύρος της χωρικής θάλασσας μέχρι αποστάσεως 12 ν.μ. . Για την εφαρμογή στην εσωτερική έννομη τάξη της διατάξεως αυτής και την εφαρμογή ή εκτέλεση των λοιπών διατάξεων που αφορούν την Αιγιαλίτιδα ζώνη , καθώς και τη συνορεύουσα ζώνη , τα διεθνή στενά ναυσιπλοΐας κλπ , θα εκδίδονται Προεδρικά Διατάγματα μετά από πρόταση του Υπουργικού συμβουλίου. »

Η νομική θεωρεία στην Ελλάδα αμφισβήτησε τη χρησιμότητα της παραπάνω διάταξης ως ανώφελης , με το σκεπτικό αφενός ότι το δικαίωμα της Ελλάδας να επεκτείνει την Αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ν.μ. απορρέει ούτως η άλλως από τη σύμβαση απέναντι σε κάθε κράτος συμβαλλόμενο σε αυτή .⁸⁸

85. Δίπλα, Χ. & Ροζάκης, Χ. (2004). *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης. σελ 16.

86.Κεντρωτής, Κ. (1999). *Αεροναυτικές Ασκήσεις στο Αιγαίο* . Αθήνα: Εκδόσεις Προσκήνιο. σελ 38

87.Γ.Ε.ΕΘ.Α. , «Χωρικά ύδατα» , http://www.geetha.mil.gr/index.asp?a_id=2740 (τελευταία πρόσβαση 14/5/13)

88. Δίπλα, Χ. & Ροζάκης, Χ. (2004). *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης. σελ 18-20.

Αφετέρου , απέναντι σε τρίτα μη συμβαλλόμενα κράτη , όπως η Τουρκία , εξαιτίας της οποίας προστέθηκε η παραπάνω διάταξη , το δικαίωμα της Ελλάδας να επεκτείνει Αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ν.μ. εδράζεται στο εθνικό δίκαιο .Σε κάθε περίπτωση , η πρόσθεση αυτή κρίθηκε αναγκαία για να προστατευθούν τα ελληνικά δικαιώματα σε μία συγκεκριμένη συγκυρία κατά την οποία η θέση σε ισχύ της Σύμβασης του 1982 και η επικείμενη επικύρωσή της από την Ελλάδα ώθησαν τις τουρκικές αρχές να εκστομίσουν απειλές για χρήση βίας εάν η Ελλάδα επιχειρήσει να επεκτείνει την Αιγιαλίτιδα ζώνη μετά την επικύρωση της σύμβασης. Το κορύφωμα αυτής της πολιτικής εκδηλώθηκε με την απόφαση του τουρκικού κοινοβουλίου της 8^{ης} Ιουνίου 1995 , με την οποία «έδιδε όλες τις αρμοδιότητες στην Τουρκική κυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένων και των στρατιωτικών για να προστατεύσει και να υπερασπιστεί τα ζωτικά συμφέροντα της Τουρκίας στην περίπτωση που η Ελλάδα θα αποφάσιζε να επεκτείνει την Αιγιαλίτιδα ζώνη της στο Αιγαίο».

Από την άλλη πλευρά , στο έγγραφο επικύρωσης της Σύμβασης του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας το οποίο κατέθεσε στον Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε. , μεταξύ άλλων δηλώσεων , η Ελλάδα σημείωσε ότι «ο χρόνος και ο τρόπος άσκησης των εν λόγω δικαιωμάτων , χωρίς τούτο να σημαίνει ούτε κατ'ελάχιστον απεμπόληση εκ μέρους της των εν λόγω δικαιωμάτων , είναι ένα ζήτημα που απορρέει από την εθνική της στρατηγική» .

Η δήλωση αυτή , της οποίας επίσης η χρησιμότητα είναι αμφίβολη , έγινε ύστερα από τη δημόσια συζήτηση στην Ελλάδα , κατά την οποία είχε διατυπωθεί εσφαλμένα η άποψη ότι εάν η Ελλάδα δεν ασκήσει το δικαίωμα της επέκτασης τη στιγμή της επικύρωσης της σύμβασης , το δικαίωμα αποδυναμώνεται . Ωστόσο το δικαίωμα της Ελλάδας να επεκτείνει την Αιγιαλίτιδα Ζώνη της , στο μέτρο που εξετάζεται η αντιταξιμότητα του στην Τουρκία , δεν απορρέει από τη σύμβαση , στην οποία η Γείτων δεν είναι συμβαλλόμενο μέρος , αλλά όπως επισημάνθηκε πιο πριν , από το εθνικό δίκαιο . Έτσι η Ελλάδα μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να προχωρήσει στην επέκταση κατά την κρίση της πολιτικής ηγεσίας του τόπου.⁸⁹

89. Δίπλα, Χ. & Ροζάκης, Χ. (2004). *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης. σελ 20-21.

2.1.3 Η Τουρκική Νομοθεσία για την Αιγιαλίτιδα ζώνη

Η Τουρκία καθιέρωσε με τον Ν.476 της 25 Μαΐου 1964 εύρος Αιγιαλίτιδας ζώνης 12 Ν.Μ. στον Εύξεινο πόντο και την Ανατολική Μεσόγειο , ενώ αντιθέτως διατήρησε τα 6 Ν.Μ. στο Αιγαίο . Συγκεκριμένα , αναφέρονται τα ακόλουθα :

- Άρθρο 1 : Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη της Τουρκίας περιλαμβάνεται στην επικράτεια της Τουρκίας . Το πλάτος της Αιγιαλίτιδας Ζώνης της Τουρκίας είναι 6 Ν.Μ. κατά την εφαρμογή του παρόντος νόμου ένα Ν.Μ. ισούται με 1862 μέτρα .
- Άρθρο 2: Απέναντι από τις χώρες , των οποίων η Αιγιαλίτιδα Ζώνη έχει μεγαλύτερο πλάτος από το πλάτος της Αιγιαλίτιδας Ζώνης καθορίζεται με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας .

Αργότερα με τις εξελίξεις στο νομικό καθεστώς των θεμάτων του Δικαίου της Θάλασσας , η Τουρκία αντικατέστησε με τον Ν.2674 της 20^{ης} Μαΐου 1982 τον προηγούμενο νόμο του 1964 . Οι ρυθμίσεις του οποίου για τα ζητήματα της τουρκικής Αιγιαλίτιδας Ζώνης είναι τα εξής :

- Άρθρο 1 : Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη της Τουρκίας ανήκει στην επικράτεια της Τουρκίας . Η έκταση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης της Τουρκίας είναι 6 Ν.Μ. . Το Υπουργικό Συμβούλιο είναι αρμόδιο να καθορίσει την έκταση της Αιγιαλίτιδας Ζώνης πέραν των 6 Ν.Μ. για ορισμένες θάλασσες υπό τον όρο ότι θα λαμβάνονται υπόψη όλες οι ιδιομορφίες και οι καταστάσεις των θαλασσών αυτών , καθώς και η αρχή της επιείκειας .
- Άρθρο 2 : Η Αιγιαλίτιδα Ζώνη μεταξύ της Τουρκίας και των κρατών που έχουν ακτές συνεχόμενες με αυτήν ή κείμενες απέναντι αλλήλων οριοθετούνται με συμφωνίες . Οι συμφωνίες αυτές συνάπτονται λαμβανομένων υπόψη ιδιομορφιών και καταστάσεων της περιοχής κατά τρόπο σύμφωνο με την αρχή της επιείκειας .⁹⁰

90. Κεντρωτής, Κ. (1999). *Αεροναυτικές Ασκήσεις στο Αιγαίο* . Αθήνα: Εκδόσεις Προσκήνιο. σελ 40-41.

Στις 6 Ιουνίου 1982 το Υπουργικό Συμβούλιο της Τουρκίας εξέδωσε την απόφαση 8/4762 , όπου καθορίζονται τα ακόλουθα: «Σύμφωνα με εξουσιοδότηση που του παρέχει ο Ν. 2674 της 20-5-1982 και βασιζόμενο στην γραπτή εισήγηση του Υπουργείου Εξωτερικών , το Υπουργικό Συμβούλιο λαμβάνοντας υπόψη την ιδιομορφία των θαλασσών , που περιβάλλουν την Τουρκία , και τις αρχές της δικαιοσύνης , στη συνεδρία του της 29 Μαΐου 1982 αποφάσισε να συνεχιστεί το παλαιό καθεστώς που υπήρχε πριν από την ισχύ του αναφερόμενου Νόμου σχετικά με την έκταση των Χωρικών υδάτων στη Μαύρη θάλασσα και στη Μεσόγειο» .

Εδώ ουσιαστικά διατυπώνεται για άλλη μία φορά η πολιτική της Τουρκίας στα ζητήματα της έκτασης των χωρικών υδάτων έναντι των γειτονικών της χωρών . Ακόμα η Τουρκία ήθελε με μία υπουργική απόφαση , που συμβάδιζε χρονικά με τη νέα σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 , να υπογραμμίσει την πάγια τακτική της να μην αλλάζει την πολιτική της , παρά τις όποιες αλλαγές συμβαίνουν σε διεθνή κλίμακα.⁹¹

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονίσουμε ότι κατά την ψηφοφορία για τη νέα Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 , το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας ήταν 130 κράτη υπέρ , 4 κατά και 17 αποχές. Τα τέσσερα κράτη που ψήφισαν κατά ήταν οι Η.Π.Α. , η Τουρκία , η Βενεζουέλα και το Ισραήλ . Οι Η.Π.Α. δεν υπέγραψαν γιατί η Σύμβαση ανέφερε ότι οι θάλασσες και οι ωκεανοί που δεν ανήκουν σε κανένα παράκτιο κράτος είναι «κοινή κληρονομιά της ανθρωπότητας» . Το Ισραήλ δεν υπέγραψε γιατί η Σύμβαση αναγνώριζε το Παλαιστινιακό κράτος . Η Βενεζουέλα και η Τουρκία δεν υπέγραψαν γιατί υπήρχαν μπροστά στις ακτές τους νησιά που δεν τους άνηκαν και έτσι είχαν περιορισμένη ΑΟΖ .

Η Βενεζουέλα , βέβαια δεν στήριξε την Τουρκική θέση λέγοντας ότι αυτά τα νησιά δεν έχουν δικαιώματα ΑΟΖ , απλώς αποδέχτηκε ότι η νέα Σύμβαση είχε αρνητικές συνέπειες γι' αυτήν . Από αυτό το γεγονός και μόνο , ότι δηλαδή η Τουρκία ψήφισε κατά της νέας Σύμβασης , μπορούμε να αντιληφθούμε πως η Ελλάδα , που φυσικά ψήφισε υπέρ της Σύμβασης , βγήκε κερδισμένη από τη νέα Σύμβαση των θαλασσών .⁹²

91. Κεντρωτής, Κ. (1999). *Αεροναυτικές Ασκήσεις στο Αιγαίο* . Αθήνα: Εκδόσεις Προσκήνιο. σελ 41-42.

92. Κικίλιας, Β. (2012). (επιμ.), *Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) . Από τη στρατηγική κίνηση στην οικονομική λύση* . Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη. σελ 69-70 .

Αξίζει να αναφέρουμε ότι στις 4 Δεκεμβρίου 1997 η Τουρκία υπέγραψε με την Βουλγαρία συμφωνία για τη χάραξη των θαλάσσιων συνόρων μεταξύ των δύο χωρών στη Μαύρη Θάλασσα, όπου ορίζεται ότι η χωρική τους θάλασσα εκτείνεται έως τα 12 ν.μ. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην τελευταία παράγραφο της Συμφωνίας γίνεται αναφορά στα Ελληνοτουρκικά ζητήματα : « It is hoped that the spirit of political resolve and good will manifested in Sofia inspire meaningful discussions between Turkey and Greece in order to solve the existing problems in the Aegean».⁹³

Παρά το γεγονός ότι η Τουρκία δεν αναγνωρίζει τη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, αποτελεί κοινό τόπο και κανείς δεν αμφισβητεί πλέον σήμερα ότι ο κανόνας των δώδεκα ναυτικών μιλίων έχει αποκτήσει εθιμικό χαρακτήρα, ότι δηλαδή εφαρμόζεται και ισχύει και στις σχέσεις ανάμεσα σε κράτη μη μέρη της σύμβασης του 1982 καθώς και ανάμεσα σε κράτη μέρη στη σύμβαση και σε κράτη τα οποία δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη σε αυτήν. Σήμερα περισσότερα από 140 παράκτια κράτη έχουν υιοθετήσει το όριο των 12 ν.μ. Από αυτά, τα 106 είναι συμβαλλόμενα μέρη στη σύμβαση η οποία δεσμεύει συνολικά 145 κράτη.⁹⁴

Εντούτοις υπάρχουν ακόμα κράτη που έχουν διαφορετικό πλάτος Αιγιαλίδας ζώνης. Έτσι η Ελλάδα εξακολουθεί να έχει ακόμα μετά από 31 χρόνια, χωρικά ύδατα 6 ναυτικών μιλίων.

93. Κεντρωτής, Κ. (1999). *Αεροναυτικές Ασκήσεις στο Αιγαίο*. Αθήνα: Εκδόσεις Προσκήνιο. σελ 41.

94. Δίπλα, Χ. & Ροζάκης, Χ. (2004). *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης. σελ 16.

2.2 Η Συνορεύουσα Ζώνη και η σημασία της για την Ελλάδα

Η συνορεύουσα ζώνη ενός παράκτιου κράτους , σύμφωνα με το άρθρο 33 του Δ.Θ. του 1982 , είναι η ζώνη που συνορεύει με τη χωρική του θάλασσα .Η συνορεύουσα ζώνη δεν μπορεί να επεκτείνεται πέρα από τα 24 ναυτικά μίλια από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της χωρικής θάλασσας . Εντός αυτής το παράκτιο κράτος μπορεί να ασκεί τον έλεγχο που είναι απαραίτητος για να :

- I. εμποδίζει παραβίαση των τελωνειακών , δημοσιονομικών , μεταναστευτικών ή υγειονομικών του νόμων και κανονισμών στο έδαφος του ή στη χωρική του θάλασσα
- II. τιμωρεί παραβιάσεις των παραπάνω νόμων και κανονισμών που διαπράχθηκαν στο έδαφος του ή στη χωρική του θάλασσα .

Η Συνορεύουσα ζώνη , στο άρθρο 24 της Σύμβασης της Γενεύης για την Αιγιαλίτιδα και τη Συνορεύουσα ζώνη , είχε καθοριστεί στα 12 ναυτικά μίλια . Το άρθρο 33 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας καθόρισε το μήκος της στα 24 ναυτικά μίλια , έτσι ώστε να μην απορροφηθεί από την αιγιαλίτιδα ζώνη των 12 μιλίων (βλέπε εικόνα Νο26).⁹⁵

Είναι γενική παραδοχή ότι , με τη Σύμβαση του 1982 , η συνορεύουσα ζώνη έχει αναβαθμισθεί και ενισχυθεί ως προς τις αρμοδιότητες που ασκεί εντός αυτής το παράκτιο κράτος.⁹⁶

Η Ελλάδα , μία χώρα με εκτεταμένα θαλάσσια σύνορα , δεν έχει υιοθετήσει συνορεύουσα ζώνη , αν και από το 1995 , αφότου επικύρωσε τη Σύμβαση του 1982 , αποδέχεται το συμβατικό καθεστώς της ζώνης και παρότι αντιμετωπίζει περισσότερο από ποτέ την πίεση της λαθρομετανάστευσης και του λαθρεμπορίου , που έχει λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις ιδίως εξαιτίας των δομικών μεταβολών και της πολιτικοοικονομικής ρευστότητας στην ευρύτερη γεωγραφική περιφέρεια.⁹⁷

95.Πουλάντζας, Ν. (2007). *Το δίκαιο της θάλασσας* . Αθήνα :Εκδόσεις Σταμούλη, σελ 60, 238.

96. Δίπλα, Χ. & Ροζάκης, Χ. (2004). *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης. σελ 126.

97.ο.π. , σελ 109.

Ο θεσμός της συνορεύουσας ζώνης έχασε μεγάλο μέρος από την αξία του από την ΑΟΖ και την στροφή του ενδιαφέροντος στην οικονομική αξιοποίηση των θαλασσών . Τα τελευταία δεδομένα που έχουν προκληθεί τόσο από την αύξηση της αθρόας εισαγωγής λαθρομεταναστών όσο και την εκδήλωση της τρομοκρατίας μπορεί να αναπροσανατολίσουν τα κράτη υπέρ του θεσμού που δεν μπορεί να καλυφθεί για τα παραπάνω από την ΑΟΖ .

Η Ελλάδα από τη στιγμή που το πλοίο με τους λαθρομετανάστες εισέλθει στην αιγιαλίτιδα ζώνη , αν προβεί σε νηοψία και διαπιστώσει την ύπαρξη τους , εφόσον οι τελευταίοι ζητήσουν να μην προωθηθούν στη χώρα καταγωγής τους , είναι υποχρεωμένη να εξετάσει αν η επαναπροώθηση τους συνεπάγεται την ευθύνη της περί της παραβίασης του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του ανθρώπου . Μπροστά σε τέτοιο ενδεχόμενο , η Ελλάδα συνήθως οδηγείται στην απόφαση να τους δεχτεί τελικώς . Η υιοθέτηση της συνορεύουσας ζώνης προσφέρει στην Ελλάδα τη δυνατότητα να ελέγξει αυτήν την κίνηση , καθώς και την ευχέρεια να εξετάσει τις εναλλακτικές δυνατότητες της , χωρίς να βρίσκεται υπό την πίεση που θα της προκαλούσε το γεγονός ότι οι λαθρομετανάστες βρίσκονται στην αιγιαλίτιδα ζώνη.⁹⁸

Στην Ελλάδα , η συζήτηση περί της καθιέρωσης συνορεύουσας ζώνης έχει παραμείνει εντελώς θεωρητική , παρά το γεγονός ότι έχουν προωθηθεί σπουδαίες εισηγήσεις τόσο από το Υπουργείο Εξωτερικών όσο και από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού , με τις οποίες διαπιστώνεται η συμφωνία μεταξύ τους , αναδεικνύοντας την ιδιαίτερη σημασία της συνορεύουσας ζώνης . Από στρατιωτικής δε πλευράς , τονίζεται ιδιαίτερα η συστάδα των ελληνικών νησιών .⁹⁹

Ωστόσο το ζήτημα της οριοθέτησης της Συνορεύουσας Ζώνης δεν είναι τόσο απλό όσο φαίνεται γιατί έχει μεν υποστηριχθεί ότι οι γραμμές βάσης για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και της συνορεύουσας ζώνης ταυτίζονται και η πρακτική των κρατών και οι όροι του άρθρου 24 της σύμβασης του 1958 για την Συνορεύουσα Ζώνη και του άρθρου 33 της Σύμβασης ΔΘ 1982 επιβεβαιώνουν αυτή την υπόθεση, ωστόσο δεν γίνεται κάποια αναφορά στον τρόπο οριοθέτησης αυτής της ζώνης. Δυνατή εξήγηση για αυτό θα μπορούσε να είναι ότι το ζήτημα αυτό απλά έχει παραληφθεί. Αυτή η ερμηνεία ωστόσο δεν είναι εύκολα αποδεκτή καθότι είναι

98.ο.π. σελ 142-143.

99.ο.π. σελ 126.

απίθανο οι σχεδιαστές κατά τη σύνταξη και διατύπωση του άρθρου να έχουν ξεχάσει να συμπεριλάβουν έναν κανόνα οριοθέτησης στο άρθρο 33 της Σύμβασης ΔΘ 1982, όταν το άρθρο 24 της Σύμβασης του 1958 που χρησίμευσε ως πρότυπο για τη νέα ρύθμιση καθώς και σαν ένα πρώτο προσχέδιο που θα διαμόρφωνε μέρος του περιεχομένου της Τρίτης Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας εμπεριείχε έναν τέτοιο κανόνα. Επιπλέον μια πιο ικανοποιητική εξήγηση δύναται να βρεθεί στην επιθυμία των συμμετεχόντων να μην περιπλέξουν τις ήδη δυσχερείς, πολύπλοκες και περισσότερο σημαντικές διαπραγματεύσεις για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ. Θεωρήθηκε επίσης ότι ένας κανόνας οριοθέτησης για τη συνορεύουσα ζώνη ήταν περιττός από τη στιγμή που η ζώνη αυτή αποτελούσε τμήμα της ΑΟΖ, ώστε η οριοθέτηση αυτής θα οδηγούσε αυτόματα και σε οριοθέτηση της συνορεύουσας ζώνης.

Ενώ οι ανωτέρω ερμηνείες δύνανται να εξηγούν την απουσία οποιουδήποτε κανόνα οριοθέτησης, ωστόσο, δεν την δικαιολογούν. Ένας τέτοιος κανόνας παραμένει στην πραγματικότητα αναγκαίος στην περίπτωση που τα εμπλεκόμενα κράτη ή κάποιο από αυτά αποφασίσουν να μην υιοθετήσουν ΑΟΖ. Μία δυνατότητα στην περίπτωση αυτή ως προς τον τρόπο οριοθέτησης της συνορεύουσας ζώνης είναι να γίνει επίκληση και αναλογική εφαρμογή είτε του άρθρου 15 για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης είτε των άρθρων 74 ή 83 για την οριοθέτηση της ΑΟΖ ή της υφαλοκρηπίδας της Σύμβασης ΔΘ 1982. Μια άλλη δυνατότητα είναι η προσφυγή στην αρχή της ίσης απόστασης, η οποία αποτυπώνεται στο άρθρο 24 παρ. 3 της σύμβασης της Γενεύης 1958 ως συμβατική ρύθμιση ή σε κάποιον κανόνα του εθιμικού δικαίου. Αυτή η λύση θα περιλάμβανε την αυστηρή και αποκλειστική εφαρμογή της μεθόδου της ίσης απόστασης, αλλά θα εμπεριείχε τον κίνδυνο της άδικης οριοθέτησης. Μία άλλη λύση είναι ότι απουσία οριοθετικής ρύθμισης τα χαρακτηριστικά που περικλείονται στο άρθρο 33 δύνανται να εφαρμοστούν ταυτόχρονα από τα αφορούντα κράτη, λύση η οποία θα ήταν δύσκολο να συμφιλιωθεί με το αληθές νόημα του άρθρου 33 της Σύμβασης ΔΘ 1982 και επιπλέον θα μπορούσε να διαψεύσει το άρθρο 303 παρ. 2 της Σύμβασης ΔΘ 1982, το οποίο παρέχει εξουσία στο παράκτιο κράτος σχετικά με την μετακίνηση αρχαιολογικών και ιστορικών αντικειμένων στη συνορεύουσα ζώνη, δικαιοδοσία που υπερβαίνει τις συνήθεις αρμοδιότητες ελέγχου, καταστολής και τιμωρίας.¹⁰⁰

100.ο.π. σελ 132-135.

Αυτές οι θεωρήσεις αποδεικνύουν ότι η αποτυχία να συμπεριληφθεί κανόνας οριοθέτησης στο άρθρο 33 της Σύμβασης ΔΘ 1982 δύναται να προκαλέσει προβλήματα, τα οποία θα ήταν προτιμότερο να επιλυθούν μέσω της προσφυγής στο άρθρο 15 της Σύμβασης ΔΘ 1982 για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης διότι :

- I. πρώτον η συνορεύουσα ζώνη συνδέεται άμεσα με την αιγιαλίτιδα ζώνη και
- II. δεύτερον , η μέθοδος της ίσης απόστασης αποτελεί κανόνα εθιμικού δίκαιο ¹⁰¹

2.3 Υφαλοκρηπίδα

2.3.1 Η Υφαλοκρηπίδα και τα δικαιώματα παράκτιου κράτους σε αυτή

Σύμφωνα με το άρθρο 76 της σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 ,η Υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου κράτους αποτελείται από το θαλάσσιο βυθό και το υπέδαφος του που εκτείνεται πέραν της χωρικής του θάλασσας καθ'όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου εδάφους μέχρι του εξωτερικού ορίου του Υφαλοπλαισίου η σε μία απόσταση 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το πλάτος της χωρικής θάλασσας όπου το εξωτερικό όριο του υφαλοπλαισίου δεν εκτείνεται μέχρι αυτή την απόσταση.

Το υφαλοπλάισιο περιλαμβάνει την υποθαλάσσια προέκταση της χερσαίας μάζας του παράκτιου κράτους και αποτελείται από το θαλάσσιο βυθό και υπέδαφος της υφαλοκρηπίδας , του υφαλοπρανούς και του ηπειρωτικού ανυψώματος .Δεν περιλαμβάνει τον βυθό του ωκεανού με τις ωκεάνιες ράχες του και το υπέδαφός του .

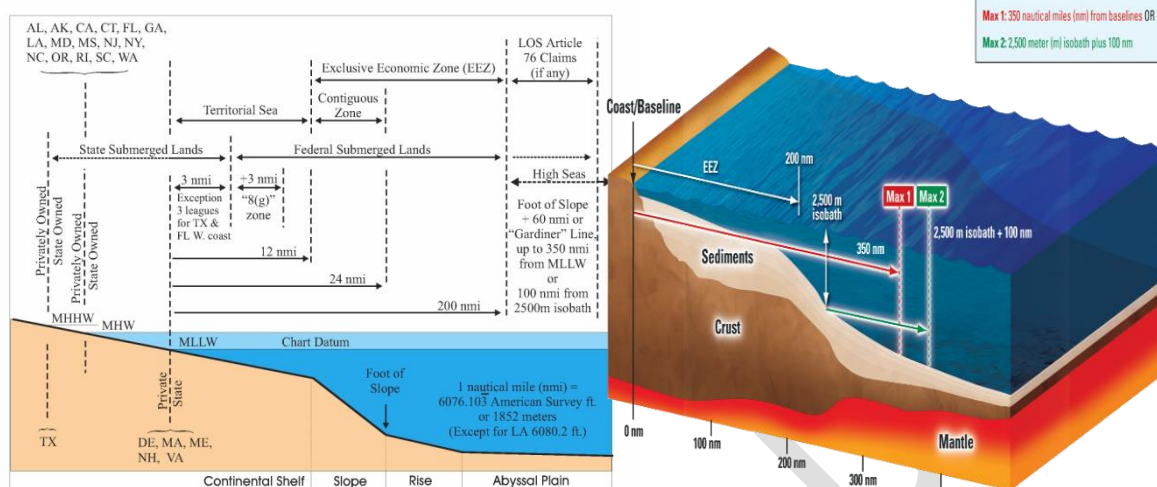
Στην περίπτωση τώρα που το υφαλοπρανές ενός κράτους εκτείνεται πέρα από τα 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης τότε η υφαλοκρηπίδα καθορίζεται :

- I. Μέχρι 60 ν.μ. από τη βάση του ηπειρωτικού ανυψώματος
ή
- II. Μέχρι τα 350 ν.μ. από τις γραμμές βάσης μέτρησης των χωρικών υδάτων ή ¹⁰²

101.ο.π., σελ 132.

102.Πουλάντζας, Ν. (2007). *Το δίκαιο της θάλασσας*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη, σελ 263-264.

III. Μέχρι τα 100 ν.μ. από την ισοβαθή καμπύλη των 2.500 μέτρων η οποία είναι μία γραμμή που συνδέει το βάθος των 2.500 μέτρων (βλέπε χάρτη Νο 27).

Χάρτης Νο27, περιπτώσεις ορίων υφαλοκρηπίδας,

Ωκεανογραφικό Ινστιτούτο Η.Π.Α. , www.gc.noaa.gov/gcil_maritime.html

Σύμφωνα με το άρθρο 77 της σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 ,το παράκτιο κράτος ασκεί στην υφαλοκρηπίδα :

- I. Κυριαρχικά δικαιώματα προς το σκοπό της εξερεύνησης και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων αυτής.
- II. Τα δικαιώματα αυτά είναι αποκλειστικά υπό την έννοια ότι αν το παράκτιο κράτος δεν εξερευνά την υφαλοκρηπίδα ή δεν εκμεταλλεύεται τους φυσικούς της πόρους , κανείς δεν μπορεί να αναλάβει αυτές τις δραστηριότητες χωρίς τη ρητή συναίνεση του παράκτιου κράτους.
- III. Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην υφαλοκρηπίδα δεν εξαρτώνται από την πραγματική ή ιδεατή κατοχή ή από οποιαδήποτε ρητή διακήρυξη .
- IV. Οι φυσικοί πόροι που προαναφέρθηκαν αποτελούνται από τους μεταλλευτικούς και άλλους μη ζώντες οργανισμούς οι οποίοι είτε βρίσκονται ακίνητοι στο βυθό της θάλασσας είτε στο υπέδαφος του βυθού .¹⁰³

103.ο.π. σελ 265-266.

2.3.2. Το ζήτημα της Υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου

Το ελληνικό κοινοβούλιο, όπως προαναφέραμε, επικύρωσε τη σύμβαση του 1982 στις 23 Ιουνίου 1995, και ως εκ τούτου, η σύμβαση αποτελεί πλέον εθνικό δίκαιο που αντικαθιστά προηγούμενες εσωτερικές ρυθμίσεις οι οποίες βασιζόνταν στη σύμβαση της Γενεύης του 1958. Η εφαρμογή της νέας σύμβασης είχε ορισμένες επιπτώσεις όπως ήταν ότι η συνδυασμένη εφαρμογή των άρθρων 76 και 83 μπορούσε να επεκτείνει το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας, σε περιοχές οι οποίες στο παρελθόν, κάτω από το καθεστώς της Σύμβασης της Γενεύης, αποτελούσαν βυθούς ανοικτών θαλασσών. Στη πραγματικότητα, με την εφαρμογή του κριτηρίου των 200 ν.μ. από τις ελληνικές ακτές, η Ελλάδα μπορεί να αποκτήσει δικαιώματα υφαλοκρηπίδας τα οποία με τα κριτήρια της σύμβασης της Γενεύης δεν ήταν δυνατό να αποκτηθούν. Περιοχές όπως το Νότιο Ιόνιο, πέρα από την οριοθετική γραμμή της ελληνοϊταλικής συμφωνίας, όπως επίσης και περιοχές του Λιβυκού Πελάγους ή της Ανατολικής Μεσογείου υπάγονται στη δικαιοδοσία της Ελλάδας. Οι μόνες περιοχές όπου οι διεκδικήσεις δεν μεταβάλλονται ουσιαστικά είναι στο Αιγαίο Πέλαγος – όπου η χωρική στενότητα δεν επιτρέπει την εφαρμογή του κριτηρίου της απόστασης – και το Βόρειο Ιόνιο, όπου η συμφωνία ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ιταλία για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας έχει οριστικοποιήσει το θέμα.

Η εφαρμογή της σύμβασης του 1982 σε θέματα που αφορούν σε οριοθέτηση υποχρεώνει την Ελλάδα να εφαρμόσει τη μέθοδο της ευθυδικίας, η οποία πρέπει να καταλήξει σε ένα «δίκαιο (ευθύδικο) αποτέλεσμα». Από την αρχή της Τρίτης Συνδιάσκεψης του Ο.Η.Ε. για το δίκαιο της θάλασσας, η Ελλάδα υπήρξε ένας ένθερμος υποστηρικτής της αρχής της ίσης απόστασης (σε πλήρη αντίθεση με τη Τουρκία) σε θέματα οριοθέτησης και άνηκε στην ομάδα των κρατών που προέβαλαν την μέση γραμμή / ίση απόσταση ως την πλέον κατάλληλη λύση για τις περιπτώσεις οριοθέτησης γειτονικών και αντικειμενικών κρατών. Ο συμβιβασμός ο οποίος τελικά επετεύχθη στη συνδιάσκεψη δεν ήταν συνεπώς της πλήρους προτίμησης της αλλά ήταν κοντά στις επιδιώξεις της ενώ για την Τουρκία ήταν σχεδόν «καταστροφική».¹⁰⁴

Στην UNCLOS III οι Τουρκία πρωτοστάτησε στο να γίνει ρητή αναφορά στη «γεωμορφολογική και γεωλογική δομή της υφαλοκρηπίδας μέχρι του εξωτερικού ορίου του υφαλοπλαισίου» στα πλαίσια των «ειδικών περιστάσεων» ως προς τη

104. Δίπλα, Χ. & Ροζάκης, Χ. (2004). *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης, σελ. 231-232.

χάραξη της υφαλοκρηπίδας. Κατά την Τουρκική άποψη , με καθαρά γεωλογικά κριτήρια το Αιγαίο χωρίζεται στη μέση, με κριτήριο το βαθύτερο σημείο στη θάλασσα αυτή που πλησιάζει το ωκεάνιο βάθος(το περί ωκεάνιου βάθους για το Αιγαίο είναι σαφώς υπερβολικό). Συνεπώς το ανατολικό κομμάτι είναι γεωλογικό τμήμα του υφαλοπλαισίου της Ανατολίας , όπως αντίστοιχα οι Σποράδες και οι Κυκλάδες του ελληνικού υφαλοπλαισίου .Τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και τα τουρκικά παράλια έχουν τόσο ρηχή θάλασσα μεταξύ τους ώστε μοιάζουν σαν να χωρίστηκαν από πλημμύρα.

Η Ελλάδα που είχε καταθρουβηθεί με το επιχείρημα της γεωφυσικής προέκτασης που βέβαια δεν θα την ευνοούσε , προσπάθησε να εξασφαλίσει επιχειρήματα από έγκριτους Έλληνες γεωλόγους και ωκεανολόγους . Εν τέλει η Αθήνα κατέληξε στην ακόλουθη εκδοχή: ότι εφόσον το Αιγαίο πέλαγος δεν διαθέτει μεγάλο βάθος όπως οι ωκεανοί (κάτι που σαφώς ισχύει) , δεν έχει ως εκ τούτου δύο ευδιάκριτα υφαλοπλάισια και αντίστοιχες υφαλοκρηπίδες . Η κατάσταση , σύμφωνα με τον διακεκριμένο καθηγητή D.P.O’Connell που τότε ήταν νομικός σύμβουλος της Ελλάδας, προσομοιάζει με ένα βυθισμένο φλιτζάνι , με τα νησιά να είναι οι βουνοκορφές.¹⁰⁵

Η ελληνοτουρκική διαφορά για την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου αφορά στο θέμα της οριοθέτησης των αντίστοιχων κυριαρχικών δικαιωμάτων των υποθαλάσσιων τμημάτων των ανοικτών θαλασσών (βυθός και υπέδαφος του βυθού έξω από τα όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης) τα οποία ορίζονται από την αλυσίδα των ανατολικών νησιών του Αιγαίου και των δυτικών ακτών της Τουρκίας.¹⁰⁶

Τα νομικά επιχειρήματα της Ελλάδας είναι κατά βάση τέσσερα:

- I. Το δικαίωμα μονομερούς οριοθέτησης στη βάση της ίσης απόστασης.
- II. Τα νησιά έχουν πλήρη δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα όπως και τα ηπειρωτικά εδάφη , με βάση το ισχύον διεθνές δίκαιο όπως προβλέπεται από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1958 και από τη Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας (Μοντέγκο Μπέι) του 1982 .Πρόκειται για κανόνα που ισχύει και εθνικά (στο εθνικό διεθνές δίκαιο) , οπότε δεσμεύει την Τουρκία , και ας μην έχει υπογράψει τις δύο αυτές συμβάσεις .

105. Ηρακλείδης, Α. (2007). *Άσπονδοι γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο* . Αθήνα : Σιδέρης, σελ 227-228.

106. Βερέμης, Θ. (1998). *Ιστορία των Ελληνο –Τουρκικών Σχέσεων 1453-1998*. Αθήνα : Εκδόσεις Σιδέρης, σελ143-144.

- III. Για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας εφαρμοστέα είναι η αρχή της μέσης απόστασης , όπως προβλέπεται στο άρθρο 6 της Σύμβασης για την Υφαλοκρηπίδα του 1958 που επαναλήφθηκε στη Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982) , δηλαδή στο Αιγαίο η μέση απόσταση μεταξύ των ελληνικών νησιών του ανατολικού Αιγαίου και των τουρκικών παραλίων (και μεταξύ των ηπειρωτικών ακτών των δύο χωρών) .
- IV. Τα περί «ειδικών περιστάσεων» μπορεί να ληφθούν υπόψη κατ'εξαίρεση , και μόνο για άλλα ζητήματα των θαλασσών και όχι σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα. Συνεπώς , για την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου δεν ισχύουν οι ειδικές περιστάσεις και επ' ουδενί λόγω ακυρώνουν ή περιορίζουν την υφαλοκρηπίδα των ελληνικών νησιών και ειδικότερα των νησιών του ανατολικού Αιγαίου , που βρίσκονται πολύ κοντά στα τουρκικά παράλια .

Πιο συνοπτικά , σύμφωνα με το ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών , : «το αντικείμενο της διαφοράς είναι αποκλειστικά η οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ των δύο χωρών , αφενός στη Θράκη (δηλαδή στη θαλάσσια προέκταση της συνοριακής γραμμής) και αφετέρου στα πλησίον της Τουρκικής ακτής ευρισκόμενα νησιά του Βορείου και Ανατολικού Αιγαίου και στην Δωδεκάνησο » .

Από την άλλη μεριά τα νομικά επιχειρήματα της Τουρκίας είναι επίσης τέσσερα τα οποία περιέργως δεν αναφέρονται στην ιστοσελίδα του Τουρκικού ΥΠ.ΕΞ.¹⁰⁷:

- I. Η γεωλογική διαμόρφωση της ηπειρωτικής υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου που τέμνει το Αιγαίο περίπου στη μέση , θα πρέπει να ληφθεί υπόψη , όπως το 1969 , στο Δ.Δ.¹⁰⁹ , με αποτέλεσμα τα ελληνικά νησιά του ανατολικού Αιγαίου να μην δικαιούνται υφαλοκρηπίδας (παρά μόνο χωρικών υδάτων)
- II. Η ύπαρξη νησιών αποτελεί μία από τις κατεξοχήν καταστάσεις που συνηγορούν υπέρ της εφαρμογής των «ειδικών περιστάσεων» κατά την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών . Στο Αιγαίο ισχύουν «ειδικές περιστάσεις» και «σχετικές περιστάσεις» , ένεκα του γεγονότος ότι τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου είναι τόσο κοντά στα ¹⁰⁸

107. www.mfa.gov.tr/background-note-on-aegean-disputes.en.mfa(τελευταία πρόσβαση 14/5/13).

108. Ηρακλείδης, Α. (2007). *Άσπονδοι γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο*. Αθήνα : Σιδέρης, σελ 229-230.

109. Η Τουρκία αναφέρεται στην υπόθεση που εκδίκασε το Δ.Δ. για την Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969).

τουρκικά παράλια . Άρα δεν θα μπορούσε να ισχύσει η μέση απόσταση ελληνικών νησιών ανατολικού Αιγαίου και Ανατολίας σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα , γιατί αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα η Τουρκία , με τεράστιο «μέτωπο» στο Αιγαίο να βρεθεί με ελάχιστη υφαλοκρηπίδα , κάτι που θα ήταν προδήλως άδικο.

- III. Το Αιγαίο λόγω της διαμόρφωσης του και των νησιών του αποτελεί «ημίκλειστη θάλασσα» , ως εκ τούτου χρήζει ειδικών ρυθμίσεων. Στη θάλασσα αυτή δεν μπορούν να βρουν εφαρμογή οι γενικές προβλέψεις που ισχύουν για άλλες θάλασσες , πιο ανοικτές . Στο πλαίσιο μίας θάλασσας όπως το Αιγαίο , τα ελληνικά νησιά του ανατολικού Αιγαίου , δεν δικαιούνται υφαλοκρηπίδας ή δικαιούνται πολύ περιορισμένης υφαλοκρηπίδας.
- IV. Υπό τις συνθήκες αυτές , θα πρέπει για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας να εφαρμοστούν οι αρχές της ευθυδικίας (equity) , γιατί μόνο έτσι μπορεί να προκύψει ένα δίκαιο και λογικό αποτέλεσμα στον διαμοιρασμό της υφαλοκρηπίδας μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας . Η υφαλοκρηπίδα προς οριοθέτηση είναι το σύνολο του Αιγαίου πέρα από τα 6 μίλια χωρικών υδάτων των ηπειρωτικών και νησιωτικών περιοχών.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω , η τουρκική θέση είναι ότι το λογικό και δίκαιο είναι να ισχύσει στην οριοθέτηση η μέση απόσταση μεταξύ των ηπειρωτικών εδαφών Ελλάδας και Τουρκίας.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ανεξαρτήτως των όποιων θέσεων της Ελλάδας και της Τουρκίας αναφορικά με τη Σύμβαση του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας , ότι ένα ελληνικό και ένα τουρκικό επιχείρημα έχουν καταπέσει από τις εξελίξεις που επέφερε στο Δίκαιο της Θάλασσας και τη διεθνή νομολογία και πρακτική η προαναφερθείσα Σύμβαση :

- I. Το περί άμεσης και μονομερούς οριοθέτησης που υποστήριζε η Ελλάδα και
- II. Ότι τα ελληνικά νησιά του ανατολικού Αιγαίου δεν δικαιούνται υφαλοκρηπίδας δεν δικαιούνται υφαλοκρηπίδας με βάση το γεωμορφολογικό κριτήριο ότι γεωλογικά αποτελούν προέκταση της Ανατολίας που υποστήριζε η Τουρκία.¹¹⁰

110. Ηρακλείδης, Α. (2007). *Ασπονδοί γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο* . Αθήνα : Σιδέρης, σελ 230-231.

Δηλαδή ξεπεράστηκαν διεθνώς οι κατεξοχήν πτυχές που είχαν από πολύ νωρίς οξύνει την κατάσταση μεταξύ Αθήνας και Άγκυρας , γιατί άγγιζαν τις βαθύτερες ανησυχίες και τους φόβους των δύο πλευρών για τις προθέσεις της άλλης πλευράς ενισχύοντας την αίσθηση ότι ο δύσκολος αυτός γείτονας και παραδοσιακός εχθρός δεν ήταν ικανοποιημένος με το υπάρχον status quo στο Αιγαίο και θα ήθελε να το αλλάξει «σε βάρος μας»¹¹¹

2.4. Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη

2.4.1. Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και το Νομοθετικό πλαίσιο σε διεθνές επίπεδο (Συνθήκη Montego Bay 1982)

Σύμφωνα με το άρθρο 55 της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 , ως αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ) ορίζεται : «η πέραν και παρακείμενη της χωρικής θάλασσας περιοχή , η υπαγόμενη στο ειδικό νομικό καθεστώς που καθιερώνεται στο παρόν Μέρος , δυνάμει του οποίου τα δικαιώματα και οι δικαιοδοσίες του παράκτιου κράτους και τα δικαιώματα και οι ελευθερίες των άλλων κρατών διέπονται από τις σχετικές διατάξεις της παρούσας σύμβασης» . Συγκεκριμένα το άρθρο 56 προβλέπει ότι το παράκτιο κράτος στην ΑΟΖ του έχει:

- I. Κυριαρχικά δικαιώματα που αποσκοπούν στην εξερεύνηση , εκμετάλλευση , διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων , ζωντανών ή μη , των υπερκείμενων υδάτων, του βυθού και του υπεδάφους αυτού , ως επίσης και με άλλες δραστηριότητες για την οικονομική εκμετάλλευση και εξερεύνηση της ζώνης , όπως η παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα , τα ρεύματα και τους ανέμους.
- II. Δικαιοδοσία , όπως προβλέπεται στα σχετικά άρθρα της παρούσας σύμβασης σχετικά με :
 - (α) Την εγκατάσταση και χρησιμοποίηση τεχνητών νησιών , εγκαταστάσεων και κατασκευών .
 - (β) Την θαλάσσια επιστημονική έρευνα
 - (γ) Την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος .¹¹²

111.ο.π. σελ 225.

112.Πουλάντζας, Ν. (2007) . *Το δίκαιο της θάλασσας* . Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη. σελ 250 .

III. Άλλα δικαιώματα και υποχρεώσεις που προβλέπονται από την παρούσα Σύμβαση.

Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων του και την εκτέλεση των υποχρεώσεων του, στην ΑΟΖ, το παράκτιο κράτος λαμβάνει υπόψη του τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων κρατών και ενεργεί κατά τρόπο συνάδοντα με τις διατάξεις της σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας.

Το εύρος της ΑΟΖ σύμφωνα με το άρθρο 57 του Δ.Θ. δεν εκτείνεται πέραν των 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της χωρικής θάλασσας.(βλέπε χάρτη Νο 28)¹¹³

Σκαρίφημα Νο28, Εύρος ΑΟΖ, Χωρικής Θάλασσας, Συνορεύουσας Ζώνης. πηγή: Γ.Ε.ΕΘ.Α, <http://www.geetha.mil.gr/>

Σε αυτό το σημείο πρέπει να πούμε ότι η Σύμβαση της Γενεύης του 1958 προέβλεπε στο άρθρο 10 ότι τα νησιά δικαιούνταν μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη και εδώ έγκειται η μεγάλη τομή διότι η Σύμβαση του 1982 στο άρθρο 121 παράγραφος 2 επέκτεινε την δικαιοδοσία των κρατών και αναγνώρισε στα νησιά όχι μόνο αιγιαλίτιδα ζώνη, αλλά και συνορεύουσα ζώνη, ΑΟΖ και Υφαλοκρηπίδα.

Αυτός είναι και ο κυριότερος λόγος που η Τουρκία δεν υπέγραψε ούτε προσχώρησε μετά στη Σύμβαση των Η.Ε. του 1982.¹¹⁴

113.ο.π. σελ 250-251.

114.ο.π. σελ 73.

Το άρθρο 287 , παράγραφος 1 της Σύμβασης των Η.Ε του 1982 ορίζει ότι «όταν υπογράφει , επικυρώνει ή προσχωρεί στη παρούσα Σύμβαση ή οποτεδήποτε μεταγενέστερα , κάθε κράτος είναι ελεύθερο να επιλέξει με γραπτή δήλωση του ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέσα για την επίλυση διαφορών σχετικά με την ερμηνεία ή εφαρμογή της παρούσας σύμβασης» :

- I. Το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας που ιδρύεται σύμφωνα με το παράρτημα VI
- II. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης
- III. Ένα διαιτητικό δικαστήριο , συγκροτούμενο σύμφωνα με το παράρτημα VII
- IV. Ένα ειδικό διαιτητικό δικαστήριο , συγκροτούμενο σύμφωνα με το παράρτημα VIII για μία ή περισσότερες από τις κατηγορίες διαφορών που καθορίζονται σε αυτό.

Σύμφωνα με το άρθρο αυτό της Σύμβασης η Ελληνική Κυβέρνηση δήλωσε ότι επιλέγει , για την επίλυση των διαφορών σχετικά ,με την ερμηνεία ή εφαρμογή της παρούσας σύμβασης , το Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας που εδρεύει στο Αμβούργο.¹¹⁵ Αυτό άλλαξε μετά τα γεγονότα των Ιμίων , οπότε και η Ελληνική κυβέρνηση επέλεξε το Δ.Δ.Χ.

2.4.2.Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και η Ελληνική Νομοθεσία

Σύμφωνα με το άρθρο δύο του Ν.2321/1995 , κυρωτικού της Σύμβασης του Δ.Θ. , για τη θέσπιση της ΑΟΖ στις ελληνικές θάλασσες απαιτείται η έκδοση προεδρικού διατάγματος . Ειδικότερα: «Για την εφαρμογή στην εσωτερική έννομη τάξη της διατάξεως αυτής και την εφαρμογή ή εκτέλεση των λοιπών διατάξεων που αφορούν την αιγιαλίτιδα ζώνη , καθώς και τη συνορεύουσα ζώνη και τα στενά διεθνούς ναυσιπλοΐας και την ερμηνευτική δήλωση που έκανε η χώρα μας σχετικά ¹¹⁶

¹¹⁵ο.π. σελ 109.

¹¹⁶ Δίπλα, Χ. & Ροζάκης, Χ. (2004). *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σιδέρης. σελ 198.

με αυτά , την υφαλοκρηπίδα , τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και κάθε άλλης διατάξεως της με τον παρόντα νόμο κυρούμενης Συμβάσεως , εκδίδονται προεδρικά διατάγματα μετά από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου»

Κατά τον Καρακωνστανόγλου : «είναι δυσεξήγητη και αναιτιολόγητη η παράλειψη αναφοράς του σπουδαιότατου θεσμού της ΑΟΖ , ανάμεσα στις διατάξεις που απαριθμεί το δεύτερο άρθρο του κυρωτικού νόμου . Η διατύπωση “ και κάθε άλλης διατάξεως ” , στην οποία προφανώς , θα πρέπει να εντάξουμε την ΑΟΖ , είναι κάθε άλλο παρά ο ορθός τρόπος μνείας ενός θεσμού που αποκλήθηκε επανάσταση στο δίκαιο της θάλασσας , ιδιαίτερα μάλιστα όταν αναφέρονται θεσμοί μικρότερης σημασίας όπως είναι η συνορεύουσα ζώνη , ή η ρύθμιση της θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας που ουσιαστικά περικλείονται στην ευρύτερη έννοια της ΑΟΖ» .

Πράγματι η παράλειψη αναφοράς της ΑΟΖ στην εν λόγω διάταξη εκπλήσσει , αν και μάλλον οφείλεται σε παραδρομή.¹¹⁷

Το κενά ωστόσο που άφησε ο Ν.2321/1995 συμπληρώθηκαν σε ένα μεγάλο μέρος με τη ψήφιση τον Αύγουστο του ν. 4001/2011 «Λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και Δίκτυα Μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις », Σύμφωνα με το άρθρο 156(1) « η παράγραφος 1 του άρθρου 2 του ν. 2289/1995 αντικαθίσταται ως εξής:

“1.Το δικαίωμα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων που υπάρχουν στις χερσαίες, στις υπολίμνιες και υποθαλάσσιες περιοχές στις οποίες η Ελληνική Δημοκρατία ασκεί αντιστοίχως κυριαρχία ή κυριαρχικά δικαιώματα σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, όπως κυρώθηκε με τον ν. 2321/1995 ανήκει αποκλειστικά στο Δημόσιο και η άσκησή του αφορά πάντα τη δημόσια ωφέλεια.

Ως «υποθαλάσσιες περιοχές» νοούνται ο βυθός και το υπέδαφος των εσωτερικών υδάτων, της αιγιαλίτιδας ζώνης, της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (αφ’ ης κηρυχθεί) μέχρι την απόσταση των 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης.¹¹⁸

117. Καρακωνστανόγλου, Β. (2001) *Η αποκλειστική οικονομική ζώνη στο νέο δίκαιο της θάλασσας* . Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα. σελ 526-527.

118.ΥΠ.Ε.Κ.Α.,(8-3-2012) «Άρθρο Υφυπουργού ΠΕΚΑ, Γιάννη Μανιάτη στην ηλεκτρονική σελίδα www.energypress.gr», <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=362&snid=524>]=1380&language=el-GR (τελευταία πρόσβαση 14/5/13).

Ελλείπει συμφωνίας οριοθέτησης με γειτονικά κράτη των οποίων οι ακτές είναι παρακείμενες ή αντικείμενες με τις ελληνικές ακτές, το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης (αφ' ής κηρυχθεί) είναι η μέση γραμμή, κάθε σημείο της οποίας απέχει ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης (τόσο ηπειρωτικών όσο και νησιωτικών) από τις οποίες μετράται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης».

Το άρθρο αυτό συνιστά μια σημαντική νομική συνεισφορά του νόμου 4011/2011 και αφορά στον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας περί υφαλοκρηπίδας και η ναρμόνισή της με τις ευμενέστερες για τα ελληνικά συμφέροντα διατάξεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ) για το Δίκαιο της Θάλασσας (1982), αλλά και με την πάγια ελληνική θέση περί οριοθέτησης των θαλασσίων ζωνών βάσει της αρχής της ίσης απόστασης/μέση γραμμή.

Είναι απόλυτα σαφές ότι το τροποποιηθέν άρθρο 2(1) του ν. 2289/1995 «Αναζήτηση, Έρευνα και Εκμετάλλευση Υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις» υιοθετούσε, με ευθεία παραπομπή στο άρθρο 148(1)β' του Μεταλλευτικού Κώδικα, τα κριτήρια της Σύμβασης της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα (1958) για τον προσδιορισμό του εξωτερικού ορίου της υφαλοκρηπίδας, δηλαδή το «κριτήριο του ισοβαθούς των 200 μέτρων» και το «κριτήριο της εκμετάλλευσης»

Αντίθετα, η Σύμβαση των ΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία «υπερισχύει των Συμβάσεων της Γενεύης της 29ης Απριλίου του 1958 για το Δίκαιο της Θάλασσας», προβλέπει ότι νομικός τίτλος επί της υφαλοκρηπίδας εντός του ορίου των 200 ναυτικών μιλίων είναι η απόσταση. Την εθιμική υπόσταση του παραπάνω κανόνα έχει αποδεχθεί η διεθνής νομολογία ήδη από την δεκαετία του '80. Όσον αφορά στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας με γειτονικά κράτη, το άρθρο 148(1)β' του Μεταλλευτικού Κώδικα απλώς παρέπεμπε στους κανόνες του διεθνούς δικαίου, χωρίς ουδεμία αναφορά στην αρχή της ίσης απόστασης.

Συνεπώς, ήταν επιτακτική η ανάγκη «εκσυγχρονισμού» της ελληνικής νομοθεσίας, λαμβανομένου υπόψη και του γεγονότος ότι τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα αποδίδουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην εθνική νομοθεσία των κρατών στο πλαίσιο της αποσαφήνισης των θέσεων τους ως προς τη μέθοδο οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας και της αποκλειστικής οικονομικής ζώνης.¹¹⁹

119.ΥΠ.Ε.Κ.Α.,(8-3-2012)« Άρθρο Υφυπουργού ΠΕΚΑ, Γιάννη Μανιάτη στην ηλεκτρονική σελίδα www.energypress.gr», <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=362&snid=1380&language=el-GR> (τελευταία πρόσβαση 14/3/13).

Εξίσου σημαντική είναι και η αναφορά στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (Α.Ο.Ζ.), η οποία ως γνωστόν, αλληλο-επικαλύπτεται με την υφαλοκρηπίδα μέχρι το όριο των 200 ν.μ. Καθίσταται πλέον σαφές ότι, όταν αποφασισθεί η κήρυξη Α.Ο.Ζ. στον ελληνικό θαλάσσιο χώρο, τα εξωτερικά της όρια θα είναι τα ίδια με τα όρια της υφαλοκρηπίδας.¹²⁰

2.4.3.Περί χρήσης της ΑΟΖ για στρατιωτικούς σκοπούς

Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στο ζήτημα των ναυτικών ασκήσεων, το οποίο δεν αφορά μόνον την Τουρκία και την επιδιωκόμενη από πλευράς της «κατοχύρωση» του δικαιώματος διενέργειας ναυτικών ασκήσεων στο κεντρικό Αιγαίο, αλλά και στις μεγάλες ναυτικές δυνάμεις, όπως τις Η.Π.Α. και τη Ρωσία. Οι απόψεις των κρατών στο ζήτημα αυτό διίστανται.¹²¹

Σε αυτό το σημείο πρέπει να πούμε ότι σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος 4 του καταστατικού χάρτη των Η.Ε. που αποτελεί και κανόνα *jus cogens* (επιτακτικό νόμο) στο Διεθνές Δίκαιο, τα κράτη-μέλη, στις διεθνείς τους σχέσεις, θα απέχουν από κάθε απειλή ή χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας ή πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτους, κατά οποιοδήποτε άλλο τρόπο ασυμβίβαστο με τις αρχές του Διεθνούς Δικαίου που περιέχονται στο χάρτη των Η.Ε.

Ειδικότερα ως προς τη διατύπωση της ελευθερίας των κρατών να κάνουν κάθε άλλη διεθνώς νόμιμη χρήση της ΑΟΖ, κατά τις προπαρασκευαστικές εργασίες της UNCLOS III, έγινε συζήτηση αν σε αυτή την ελευθερία συμπεριλαμβάνονται και οι στρατιωτικές δραστηριότητες.¹²²

Επιπρόσθετα όσον αφορά στις στρατιωτικές ασκήσεις και στις δοκιμές όπλων, υπάρχει ασάφεια αν το παράκτιο κράτος μπορεί να αντισταθεί. Επιπλέον οι τάσεις των κρατών κατά την συζήτηση του σχετικού άρθρου της σύμβασης, αλλά και μεταξύ των θεωρητικών ήταν αντιφατικές και η ερμηνεία που δέχονται για τη Σύμβαση διαφορετική.¹²³

Τελικά επικράτησε η άποψη ότι το παράκτιο κράτος μπορεί να έχει αντιρρήσεις για εκείνες τις στρατιωτικές δραστηριότητες που υπάρχει ενδεχόμενο να

120.ΥΠ.Ε.Κ.Α.,(8-3-2012)« Άρθρο Υφυπουργού ΠΕΚΑ, Γιάννη Μανιάτη στην ηλεκτρονική σελίδα www.energypress.gr», <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=362&snid=1380&language=el-GR> (τελευταία πρόσβαση 14/3/13).

121.Δίπλα Χ. - Ροζάκης Χ. *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα, Εκδόσεις Σιδέρης Ι., 2004. σελ 200.

122.Churchill, R& Lowe, V. (1988). *The Law of the sea* [2nd edition]. London: Manchester Un. Press. σελ 310-311.

123.Attard, J. (1987). *The Exclusive Economic Zone in International Law*. Oxford: Clarendon Press. σελ 249.

βλάβουν ζώντες πόρους, το θαλάσσιο περιβάλλον ή να διακινδυνεύσουν την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας. Η Σύμβαση προβλέπει στο Άρθρο 301 περί Ειρηνικής χρήσης των θαλασσών ότι : «Κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους και την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους δυνάμει της παρούσας Σύμβασης , τα Κράτη - Μέρη απέχουν από κάθε απειλή ή χρήση βίας κατά της εδαφικής ακεραιότητας ή πολιτικής ανεξαρτησίας οποιουδήποτε κράτος , ή (από άλλες πράξεις) κατά οποιουδήποτε άλλο τρόπο ασυμβίβαστο προς τις αρχές του διεθνούς δικαίου που περιέχονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών».¹²⁴

Έτσι επειδή δεν διευκρινίζετε αναλυτικά από την σύμβαση έχει επικρατήσει διεθνώς η πρακτική ότι οι στρατιωτικές ασκήσεις επιτρέπονται με την προϋπόθεση να γίνονται σεβαστά τα κυριαρχικά δικαιώματα του παράκτιου κράτους , αλλά και τα δικαιώματα και οι ελευθερίες των άλλων κρατών στη ναυσιπλοΐα , στη πόντιση καλωδίων και σωληναγωγών , την υπερπήτηση αεροσκαφών , την κατασκευή τεχνητών εγκαταστάσεων , οι οποίες δεν χρησιμοποιούνται για στρατιωτικούς σκοπούς και τέλος την επιστημονική έρευνα.¹²⁵

Ειδικά για τις στρατιωτικές ασκήσεις στην ΑΟΖ δεν περιορίζεται το δικαίωμα και λαμβανομένου υπόψη ότι οποιαδήποτε αμφισβήτηση πάνω σε στρατιωτικά θέματα δεν επιλύεται από τον μηχανισμό επίλυσης διαφορών που εισάγει η Σύμβαση με το άρθρο 59 διότι υπάρχει η εξαίρεση του άρθρου 298 παράγραφος 1.β σύμφωνα με την οποία οι στρατιωτικές δραστηριότητες δεν υπάγονται στους υποχρεωτικούς αυτούς μηχανισμούς , έτσι τα κράτη εφαρμόζουν το δικαίωμα υπερπήσεως αεροσκαφών , από-προσνήσεως αεροσκαφών , επιχειρήσεων χερσαίων και αεροναυτικών δυνάμεων , συλλογής πληροφοριών, στρατιωτικών ερευνών και δοκιμές οπλικών συστημάτων.¹²⁶ Τέλος η Σύμβαση επεξετέινε το δικαίωμα καταδίωξης στην ανοικτή θάλασσα (Hot Pursuit) του παράκτιου κράτους κατά ξένων πλοίων που παραβιάζουν και κανονισμούς αυτού του κράτους μέσα στην ΑΟΖ.¹²⁷

Λαμβανομένου υπ'όψιν όλα τα παραπάνω και προβαίνοντας σε μία συντηρητική ερμηνεία των σχετικών διατάξεων της Σύμβασης για το ΔΘ θα ήταν μάλλον προς όφελος της Ελλάδας υπό την έννοια της αποφυγής προστριβής με τρίτα κράτη (όπως οι Η.Π.Α και η Ρωσία)¹²⁸.

124.Πουλάντζας, Ν. (2007). *Το δίκαιο της θάλασσας*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη. σελ 375.

125.Attard, J. (1987). *The Exclusive Economic Zone in International Law*. Oxford: Clarendon Press. σελ 84-85.

126.Roach, J. & Smith, W. (1994). *Excessive Maritime Claims. International Law Studies*. Vol. 66. Naval War college, Newport Rhode Island, USA, 1994, σελ 248-249.

127. Πουλάντζας, Ν. (2007). *Το δίκαιο της θάλασσας*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη. σελ 61.

128.Δίπλα, Χ. & Ροζάκης, Χ. (2004). *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Σιδέρης. σελ 200.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βερέμης, Θ. (1998). *Ιστορία των Ελληνο –Τουρκικών Σχέσεων 1453-1998*. Αθήνα: Σιδέρης.

Δίπλα, Χ. & Ροζάκης, Χ. (2004). *Το δίκαιο της θάλασσας και η εφαρμογή του στην Ελλάδα*. Αθήνα: Σιδέρης.

Έλλης, Α. & Ιγνατίου, Μ. (2009). *Τιμα , τα απόρρητα τηλεγραφήματα των Αμερικανών* . Αθήνα: Λιβάνη.

Ηρακλείδης Α. (2007). *Άσπονδοι γείτονες : Ελλάδα-Τουρκία: η διένεξη για το Αιγαίο*. Αθήνα : Σιδέρης.

Καρακωστανόγλου, Β. (2001). *Η αποκλειστική οικονομική ζώνη στο νέο δίκαιο της θάλασσας* . Αθήνα: Σάκκουλα.

Καραμπέλιας, Γ. (2001). *Ο ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων στην πολιτική ζωή της Τουρκίας και της Ελλάδας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κικίλιας, Β. (επιμ). (2012). *Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) . Από τη στρατηγική κίνηση στην οικονομική λύση*. Αθήνα: Καστανιώτη.

Κεντρωτής, Κ. (1999). *Αεροναυτικές Ασκήσεις στο Αιγαίο* . Αθήνα: Προσκήνιο.

Κόλμερ, Κ. (2006). *Τα πετρέλαια της Ελλάδος* . Αθήνα :Λιβάνη 2006 .

Λυμπέρης, Χ. (1999) *Πορεία σε ταραγμένες θάλασσες* . Αθήνα: ποιότητα.

Μηλάκας, Δ. (2012). *Η απόρρητη ιστορία του Αιγαίου* . Αθήνα: Το Ποντίκι.

Νταβούτογλου, Α. (2010). *Στρατηγικό βάθος, η διεθνής θέση της Τουρκίας*. Αθήνα: Ποιότητα.

Ντόκος, Θ. (2001) *Ο Γεωστρατηγικός ρόλος της Τουρκίας* . Αθήνα: Τουρίκη.

Ντόκος, Θ. & Τσάκωνας, Π. (2005). *Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας* . Αθήνα: Παπαζήση.

Πουλάντζας, Ν. (2007). *Το δίκαιο της θάλασσας* . Αθήνα:Σταμούλη.

Σημίτης, Κ. (2005). *Πολιτική για μία δημιουργική Ελλάδα 1996-2004* . Αθήνα: ΠΟΛΙΣ.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Attard, J. (1987). *The Exclusive Economic Zone in International Law*. Oxford : Clarendon Press.

Churchill, R. & Lowe, V. (1988). *The Law of the sea, [2nd edition]*. Manchester Un. Press.

Lavdas, K. (1997). *The Europeanization of Greece: interest politics and the crises of integration*. London/ New York: Macmillan.

Roach, J. and Smith, W. (1994). Excessive Maritime Claims. in *International Law Studies*. Vol. 66. Naval War college. Newport Rhode Island, USA.

Yücel, A. (2003) «The Aegean maritime disputes and international law», Antony Row LTD . Chippenham .Wiltshire

Ελληνόγλωσσες Ηλεκτρονικές Πηγές

Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας (Γ.Ε.ΕΘ.Α.) , (τελευταία πρόσβαση 29/3/18) :

«Παραβάσεις- Παραβιάσεις Χωρικών Υδάτων»
www.geetha.mil.gr/index.asp?a_id=2740

«Χωρικά ύδατα» , http://www.geetha.mil.gr/index.asp?a_id=2740

Γενικό Επιτελείο Στρατού, (9-1-2012), «Ημερήσιος Τύπος» πηγή :
www.army.gr/default.php?pname=Article&art_id=65240&cat_id=55
(τελευταία πρόσβαση 29/3/18)

Εφημερίδα «Το Βήμα» :
Παπαχελάς Αλέξης (16-1-2005) «Βόμβα οι «γκρίζες ζώνες »Τι επιδιώκει η Τουρκία με τις προσεγγίσεις της στα Ίμια », www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=163604 (τελευταία πρόσβαση 14/3/13)

Αθανασόπουλος Α. (21/02/2013) «Καστελόριζο και Ρόδος έχουν πλήρη υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ» Πηγή : www.tovima.gr/politics/article/?aid=499419
(τελευταία πρόσβαση 29/3/18)

Εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», (τελευταία πρόσβαση 29/3/18)

Τζανετάκου Ν. , (6-3-2013) , «Καπαρώνει οικόπεδα «win-win» , [http://www.enet.gr /?i=news.el.article&id=348417](http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=348417) (τελευταία πρόσβαση 14/3/13)

Υπουργείο Εξωτερικών , (τελευταία πρόσβαση 29/3/18):

«Ζητήματα Ελληνοτουρκικών Σχέσεων» <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/>

«Εξωτερικές Σχέσεις - Διεύρυνση» <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/exoterikes-sheseis-dievrinsi.html?page=1>

«Αιγιαλίτιδα ζώνη – Casus belli» <http://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/aigialitida-zoni-casus-belli.html>

Υπουργείο Εξωτερικών Κύπρου, «Ομιλία Γενικού Διευθυντή Υπουργείου Εξωτερικών Πρέσβη κ. Σώτου Ζακχαίου, σε εκδήλωση της ΟΚΟΕ»<http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/D7B841C4AD94154AC22571C500314029?OpenDocument> (τελευταία πρόσβαση 29/3/18)

Ξενόγλωσσες Ηλεκτρονικές πηγές

Helsinki Watch , Denying Human Rights and Ethnic Identity . The Greeks of Turkey. , Human Right Watch , New York , 1992 , Πηγή: <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/TURKEY923.PDF> , (τελευταία πρόσβαση 29/3/18).

The Wall Street Journal, ALKMAN GRANITSAS (7-3-2013), « Greek Maritime Claims Rock Boat With Turkey» <http://online.wsj.com/article/SB10001424127887323978104578332352776971978.html> (τελευταία πρόσβαση 29/3/18)

Turkeys Ministry Of Foreign Affairs , «Background Note on Aegean Disputes» , www.mfa.gov.tr/background-note-on-aegean-disputes.en.mfa (τελευταία πρόσβαση 29/3/18)